

Биектау муниципаль районы
Ямаширмә авыл жирлеге Советы
караы белән кабул ителде
2015 елның 24 ноябре, № 14

Ямаширмә авыл жирлеге башлыгы

_____ В. К. Мухтаров

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БИЕКТАУ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ЯМАШИРМӘ
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ МУНИЦИПАЛЬ
БЕРӘМЛЕГЕ
УСТАВЫ**

2015 ел

Гомуми нигезлэмэләр

1 Статья 1. "Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Ямаширмә авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә исеме һәм хокукый статусы

1. «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының Ямаширмә авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә авыл жирлегенә статусы бирелде.

2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме – «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының Ямаширмә авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә (алга таба-текст буенча-авыл жирлегенә).

3. Ямаширмә авыл жирлегенә Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы составына керә.

Статья 2. Жирлекнең территорияль төзелеше

1. Жирлек территориясенең составына Ямаширмә, олы елан, сәламәт Чишмә авыллары керә.

2. Жирлекнең административ үзгәргә булып Ямаширмә авылы тора.

3. Жирлек чикләре «Биектау муниципаль районы «муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 20 – ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

4. Жирлек территориясенең составына милек рәвешләренә һәм максатчан билгеләнешенә карамастан, жирләр керә. Муниципаль берәмлекнең гомуми мәйданы 7829 га тәшкит итә.

5. Жирлек чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору, жирлек халкының фикерен исәпкә алып, законнарда билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы законы белән гамәлгә ашырыла.

Мәкалә 3. Жирлекнең рәсми символлары

1. Федераль законнар һәм геральдик кагыйдәләр нигезендә авыл жирлегенә тарихи, мәдәни, милли һәм башка жирле традицияләренә, үзенчәлекләренә чагылдыручы рәсми символларны билгеләргә хокуклы.

2. Символларны раслау, тасвирлау һәм аларны рәсми куллану тәртибе жирлек Советының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

Мәкалә 4. Жирлекнең жирле үзидарә

Жирлектә жирле үзидарә-Россия Федерациясенең Конституциясендә, Татарстан Республикасы Конституциясендә, федераль законнарда билгеләнгән чикләрдә, шулай ук федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очрақларда халыкның турыдан-туры һәм (яисә) жирле эһәмияттәгә мәсьәләләренә турыдан-туры һәм (яисә) жирле үзидарә органнары аша, тарихи һәм башка жирле традицияләренә исәпкә алып, халык мәнфәгатьләренән чыгып мөстәкыйль һәм үз жаваплылыгында хәл итүне тәмин итә торган үз хакимиятен халык тарафыннан гамәлгә ашыру рәвешенә.

5 Статъя. Жирле үзидарәнең хокукый нигезе

Жирле үзидарәнең хокукый нигезен халыкара хокукның гомуми танылган принциплары һәм нормалары, Россия Федерациясе халыкара шартнамәләре, Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясенен шулар нигезендә чыгарыла торган башка федераль законнар (Россия Федерациясе Президенты указлары һәм боерыклары, Россия Федерациясе Хөкүмәте карарлары һәм боерыклары, Россия Федерациясе Президенты указлары һәм боерыклары, Россия, федераль башкарма хакимият органнарының башка норматив хокукый актлары, Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукый актлары, әлегә Устав, жирле референдумнарда һәм гражданнар жыеннарында кабул ителгән карарлар, башка муниципаль хокукый актлар.

Мәкалә 6. Жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга гражданнарның хокуклары

1. Россия Федерациясе гражданнары, даими яисә нигездә жирлек территориясендә яшәүче гражданнар, жирле референдумда, муниципаль сайлауларда, турыдан-туры ихтыяр белдерүнең бүтән рәвешләре аша, шулай ук жирлекнең сайлау һәм башка жирле үзидарә органнары аша жирле үзидарәгә хокукларын гамәлгә ашыралар.

2. Гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга турыдан-туры, шулай ук үз вәкилләре аша женесе, расасы, милләте, теле, чыгышы, мөлкәти һәм вазифаи хәле, дингә, инануларына, жәмәгать берләшмәләренә каравына бәйсез рәвештә тигез хокуклы.

Жирлек территориясендә даими яки нигездә яшәүче чит ил гражданнары жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенен халыкара килешүләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

3. Гражданнар турыдан-туры жирле үзидарә органнарына һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларына мөрәжәгать итәргә, жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында мәгълүмат алырга хокуклы.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылучы документлар һәм материаллар белән танышу, шулай ук, әгәр законда башкача каралмаган булса, гражданнар тарафыннан жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында башка тулы һәм дөрөс мәгълүмат алу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

5. Жирлекнең жирле үзидарә органнары массакуләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән гражданнарга жирлек һәм аның аерым территорияләрен үстерүнең иң мөһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эше, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр челтәрен үстерү, социаль ташламалар, жәмәгать тәртибен саклауның торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында даими рәвештә хәбәр итәләр.

6. Гражданнар, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, судта җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмауларына) шикаять бирергә хокуклы.

7 Статъя. Җирлекнең җирле үзидарә органнары структурасы

1. Җирлекнең җирле үзидарә органнары структурасына җирлек Советы, җирлек башлыгы, җирлекнең башкарма комитеты һәм Устав нигезендә төзелә торган башка җирле үзидарә органнары керә.

2. Җирлекнең җирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлеге Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән башкарыла.

II БҮЛЕК. ҖИРЛЕКНЕҢ ҖИРЛЕ ӘҢӘМИЯТТӘГЕ МӘСЪӘЛӘЛӘРЕ

Мәкалә 8. Җирлекнең җирле әһәмияттәге мәсәләләре

1. Авыл җирлегенә җирле әһәмияттәге мәсәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) җирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, җирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту, җирлек бюджеты үтәлеше турындагы хисапны төзү һәм раслау;;

2) җирлекнең җирле салымнарын һәм җыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;;

3) җирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәтенә ия булу, аннан файдалану һәм эш итү;

4) җирлекнең торақ пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын тәмин итү;

5) җирлек халкын элементә, җәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;;

6) җирлек халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәмин итү һәм ял оештыру өчен шартлар тудыру;;

7) Җирлек территориясендә физик культура һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар булдыру, җирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;;

8) җирлекнең архив фондларын формалаштыру;

9) җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау, шул исәптән алар урнашкан биналарны (торақ йортларны да кертеп), корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен карап тоту, тиешле Биналарның һәм корылмаларның фасадларын һәм коймаларын тышкы кыяфәтенә карата таләпләрне, аларны төзекләндерү эшләре исемлеген һәм аларны үтәүнең вакыт-вакытын билгеләү; биналарның (биналарның) һәм корылмаларның тирә-юнь территорияләрен төзекләндерүдә катнашу тәртибен билгеләү;; җирлек территориясен төзекләндерүне оештыру (урамнарны яктырту, территорияләрне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йорт номерлары язылган күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту);

10) адреслау объектларына адреслар бирү, үзгәртү, юкка чыгару

урам-юл челтәре элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк яки муниципальара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның җирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), җирлек

чикләрендә планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, мондый атамаларны үзгәртү, юкка чыгару, мәгълүматны Дәүләт адреслы реестрында урнаштыру;

11) авыл хужалыгы житештерүен үстерүгә ярдәм итү, кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру.;

12) жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

13) жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнарга һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыру;

14) көнкүреш калдыкларын һәм чүп-чар жыюны һәм чыгаруны оештыру; (01.01.2016 елдан үз көчен югалта);

15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм күмү урыннарын карап тоту;

16) каты коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым жыю) һәм транспортлау эшчәнлеген оештыруда катнашу;

17) жирлек чикләрендә халыкны су белән тәмин итү, ташландык суларны агызу, халыкны ягулык белән тәмин итүне оештыру, Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә;

18) жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегенә;

19) милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклап калуга һәм үстерүгә, мигрантларны социаль һәм мәдәни адаптацияләүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру.;Статья 1. Наименование и правовой статус муниципального образования «Ямашурминское сельское Поселение Высокогорского муниципального района Республики Татарстан»

20) жирлек халкының массакүләм ял итү өчен шартлар тудыру һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерүне оештыру, шул исәптән гражданнарның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр бие полосуларына ирекле үтеп керүен тәмин итү.

9 Статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләргә хәл итүгә хокуклары

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хокуклы.:

1) жирлек музейларын булдыру;

2) жирлектә нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;

3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнашу;

4) жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни мохтариатларнең хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру.;

5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм итү һәм жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру.;

6) жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация эзәрләү чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнашу;

7) муниципаль Янгын сагы булдыру;

8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

9) кеше хокукларын тәэмин итүгә жәмәгать контролен һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтүне гамәлгә ашыручы ижтимагый күзәтчелек комиссияләренә ярдәм күрсәтү.;

10) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү.;

11) федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү сыйфатын бәйсез бәяләүне үткәрүне оештыру өчен шартлар тудыру.;

12) торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча гражданның муниципаль торак фондыннан торак урыннары бирү.

13) жирлек территориясендә яшәүче сукбай хайваннарны тоту һәм тоту чараларын гамәлгә ашыру.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләрне хәл итәргә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә аларга тапшырылмаган башка дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга, әгәр федераль законнарда каралса, шулай ук башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнары компетенциясенә карамаган башка мәсьәләләрне хәл итәргә хокуклы, федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән үз компетенцияләреннән төшереп калдырылмаган дөүләт хакимияте органнары, жирлек бюджеты керемнәре, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларынан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм түләүләренң өстәмә нормативлары буенча салым керемнәреннән тыш, жирлек бюджеты керемнәре исәбенә керә.

10 Статья. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләре

1. Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү максатларында жирлекнең жирле үзидарә органнары түбәндәге вәкаләтләргә ия.:

1) Уставны кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару;

2) жирлекнең рәсми символларын билгеләү.;

3) жирлекнең муниципаль предприятиеләрен һәм учреждениеләрен төзү, жирлекнең муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлеген финанс ягыннан тәэмин итү һәм жирлекнең бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләре тарафыннан муниципаль заданиене үтәүне финанс ягыннан тәэмин итү, шулай ук жирлекнең муниципаль ихтыяжларын тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алуны гамәлгә ашыру.;

4) Әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль предприятиеләр һәм жирлек учреждениеләре тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләргә һәм муниципаль предприятиеләр һәм жирлек учреждениеләре тарафыннан башкарыла торган эшләргә тарифларны билгеләү;;

5)»жылылык белән тәмин итү турында " 2010 елның 27 июлендәге 190-ФЗ номерлы Федераль законда каралган жылылык белән тәмин итүне оештыру хакында.;

6) Коммуналь инфраструктура системасына тоташуга тарифларны, коммуналь комплекс оешмалары тарифларын, коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга өстәмәләр, кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмә тарифларны жайга салу.

Коммуналь инфраструктура системасына тоташуга тарифларны, коммуналь комплекс оешмалары тарифларын, коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга өстәмәләр, кулланучылар өчен бәяләргә, тарифларга өстәмәләренә жайга салу вәкаләтләре жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм Биектау муниципаль районы муниципаль берәмлегенәң жирле үзидарә органнары арасындагы килешүләр нигезендә тулысынча яки өлешчә бирелергә мөмкин;

7) «су белән тәмин итү һәм ташландык суларны агызу турында»2011 елның 7 декабрдәге 416-ФЗ номерлы Федераль законда каралган су белән тәмин итү һәм ташландык суларны агызу өлкәсендә вәкаләтләр.;

8) муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, совет депутатын, жирлек башлыгын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыру һәм матди-техник яктан тәмин итү;;

9) жирлекнең комплекслы социаль-икътисадый үсеше планнарын һәм программаларын кабул итү һәм үтәүне оештыру, шулай ук жирлекнең икътисад һәм социаль өлкәсе торышын характерлый торган статистик күрсәткечләр жыюны оештыру һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына бирү;;

10) жирлекнең коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын, жирлекнең транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын, жирлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын эшләү һәм раслау, аларга карата таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә торган;

11) муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару, жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча муниципаль хокукый актлар проектлары турында фикер алышу, жирлек халкына жирлекнең социаль-икътисадый һәм мәдәни үсеше, аның ижтимагый инфраструктурасы үсеше һәм башка рәсми мәгълүмат житкерү өчен массакүләм мәгълүмат чараларын гамәлгә кую;;

12) федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элементләренә гамәлгә ашыру;

13) жирлек башлыгының, Совет депутатларының, муниципаль хезмәткәрләренә һәм жирлекнең муниципаль учреждениеләре хезмәткәрләренәң һөнәри белем һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыру, Мәгариф турында Россия Федерациясе законнарында һәм муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе

законнарында каралган тәртиптә муниципаль хезмәт өчен кадрлар әзерләүне оештыру.;

14) энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәләлеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны раслау һәм гамәлгә ашыру, жирлек чикләрендә муниципаль торак фонды булган күп фатирлы йортларга энергетика тикшерүен оештыру, энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәләлеген арттыру турында законнарда каралган башка чараларны оештыру һәм үткәрү.;

15) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, әлегә Устав нигезендә башка вәкаләтләр.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары, әлегә Уставның 8 статьясындагы 4, 6 пунктларында каралган жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү максатларында, жирлек гражданнын жирлек өчен әһәмиятле булган эшләргә (шул исәптән дежурлыкларны) ирекле нигездә башкаруга жәлеп итү турында Карар кабул итәргә хокуклы.

Социаль әһәмиятле эшләргә махсус һөнәри әзерлек таләп итми торган эшләр генә кертеләргә мөмкин.

Социаль әһәмиятле эшләргә башкаруга жирлектәге төп эштән яки укудан буш вакытларында өч айга бер тапкырдан да артмаган буш вакытларында жәлеп ителәргә мөмкин. Социаль әһәмиятле эшләргә дөвамлылығы дүрт сәгать рәттән тәшкил итә алмый.

Социаль әһәмиятле эшләргә оештыру һәм матди-техник яктан тәәмин итү жирлек башкарма комитеты тарафыннан башкарыла.

11 Статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан аерым дөүләт вәкаләтләргә гамәлгә ашыру

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнарына, законнар нигезендә, аерым дөүләт вәкаләтләргә гамәлгә ашыру хокукына, ягъни «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законга туры килмәгән мәсьәләләргә буенча вәкаләтләргә биреләргә мөмкин.

2. Жирле үзидарә органнарына Россия Федерациясенә аерым дөүләт вәкаләтләргә бирү федераль законнар һәм Татарстан Республикасы Законнары, Татарстан Республикасының аерым дөүләт вәкаләтләргә - Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

1. Жирлек халкы турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыра һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге формаларда катнаша:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль сайлаулар;
- 3) депутат, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү;
- 4) жирлек чикләргә үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләргә буенча тавыш бирү;
- 5) гражданнынның хокукый инициативасы;
- 6) территориаль ижтимагый үзидарә;
- 7) ачык тыңлаулар;
- 8) гражданнын жыелышы;

- 9) гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы);
 - 10) халык жыены;
 - 11) гражданнарны сораштыру;
 - 12) жирле әһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы;
 - 13) жирле үзидарә органнарына гражданнар мөрәжәгатьләре;
 - 14) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалар.
- Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законнарда башкача билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

14 Статья. Жирле референдум

1. Турыдан-туры халык тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү максатыннан жирле референдум үткәрелә.
2. Жирле референдум жирлекнең бөтен территориясендә үткәрелә.
Жирле референдумга жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре генә чыгарылырга мөмкин.
3. Жирле референдум билгеләү һәм үткәрү турында карар Совет тарафыннан кабул ителә:
 - 1) жирле референдумда катнашу хокукына ия Россия Федерациясе гражданны тарафыннан тәкъдим ителгән инициатива буенча;
 - 2) уставлары сайлауларда һәм (яисә) референдумнарда катнашуны күздә тоткан һәм федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр күрсәткән инициатива буенча;
 - 3) Совет һәм авыл жирлегә башлыгы инициативасы буенча, алар тарафыннан бергәләп тәкъдим ителгән.
4. Гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр тарафыннан тәкъдим ителгән Жирле референдум үткәрү инициативасы «Россия Федерациясе гражданнының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон, «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып рәсмиләштерелә һәм гамәлгә ашырыла.
5. Гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр инициативасы буенча жирле референдумны билгеләү шарты булып, әлегә инициативага ярдәм итү өчен имза жыю тора, алар саны «Россия Федерациясе гражданнының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә жирлек территориясендә теркәлгән жирле референдумда катнашучылар саныннан биш процент тәшкил итә, әмма 25 имзадан да ким булмаса тиеш.

6. Жирле референдум үткәрү инициативасы жирлек советы һәм Башлыгы белән берлектә жирлек Советы һәм башкарма комитеты житәкчесенәң хокукый актлары белән рәсмиләштерелә.

7. Гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр тарафыннан тәкъдим ителгән инициатива буенча жирле референдумга чыгару өчен тәкъдим ителә торган мәсьәлә (мәсьәләләр) Совет тарафыннан «Россия Федерациясе гражданнарының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законның 12 статьясында билгеләнгән таләпләргә туры килү-килмәүне тикшерергә тиеш.

Әлеге тикшерү Жирле референдум үткәрү буенча инициатив төркемнең үтенечнамәсе һәм аңа кушып бирелгән жирле референдум комиссиясе тарафыннан тапшырылган документлар советка кергән көннән 20 календарь көннәннән дә артмыйча гамәлгә ашырыла.

8. Совет Жирле референдум билгеләү өчен кирәкле документлар кергән көннән 15 календарь көннән дә соңга калмыйча жирле референдум билгеләү турында Карар кабул итә.

Жирле референдум Совет тарафыннан билгеләнгән срокта билгеләнмәгән очракта, жирле референдум гражданнар, сайлау берләшмәләре, жирлек башлыклары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясе яисә прокурор мөрәжәгәте нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд билгеләгән жирле референдум муниципаль берәмлекнең тиешле территориаль сайлау комиссиясе (алга таба - комиссия) тарафыннан оештырыла, ә жирле референдумны үткәрүне тәмин итү Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясе яисә жирле референдум үткәрүне тәмин итү йөкләнгән башка орган тарафыннан гамәлгә ашырыла.

9. Жирле референдумда яшәү урыны жирлек чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданнары катнашырга хокуклы. Россия Федерациясе гражданнары яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә жирле референдумда катнаша.

10. Жирле референдумда кабул ителгән тавыш бирү нәтижәләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

11. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирле референдумда кабул ителгән карарның әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләргә чикләү нигезендә үтәлешен тәмин итәләр.

12. Гражданнарның жирле референдумда катнашу хокукы гарантияләре, шулай ук жирле референдумны эерләү һәм үткәрү тәртибе «Россия Федерациясе гражданнарының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнә.

15 Статья. Муниципаль сайлаулар

1. Муниципаль сайлаулар, гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә, яшерен тавыш биргәндә, жирлек башлыгын, Совет депутатларын сайлау максатында үткәрелә.

2. Муниципаль сайлауларны үткәргәндә гражданның сайлау хокуклары гарантияләре, муниципаль сайлауларны билгеләү, эзерләү, үткәрү һәм үткәрү тәртибе «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексының 2007 елның 7 маендагы 21-ТРЗ номерлы карары белән билгеләнә.

Жирлек Советы депутаты итеп тавыш бирү көнендә 18 яшькә житкән һәм сайлау хокукына ия Россия Федерациясе гражданы сайлана ала.

Муниципаль сайлауларда жирлек башлыгын сайлау абсолют күпчелекнең мажоритар системасы буенча үткәрелә, совет депутатларын сайлау күпчелекнең мажоритар системасы буенча үткәрелә.

3. Муниципаль сайлаулар Совет тарафыннан 90 көннән дә соңга калмыйча һәм тавыш бирү көненә 80 көннән дә соңга калмыйча билгеләнә. Федераль законда билгеләнгән очракларда муниципаль сайлаулар тиешле сайлау комиссиясе яисә суд тарафыннан билгеләнә.

Тавыш бирү көне-сентябрьнең икенче якшәмбесе, анда жирлекнең жирле үзидарә органнының вәкаләтләре вакыты чыга, ә әгәр вәкаләтләр вакыты чираттагы чакырылыш Россия Федерациясе Федераль Собрание Дәүләт Думасына депутатлар сайлауларын үткәрү елында бетсә-күрсәтелгән сайлауларда тавыш бирү көне.

Муниципаль сайлауларда тавыш бирү якшәмбе көнне генә билгеләнергә мөмкин. Эшләми торган бәйрәм көненә, эш көне булмаган бәйрәм көненә һәм билгеләнгән тәртиптә эш көне дип игълан ителгән якшәмбегә тавыш бирү рөхсәт ителми. Әгәр сентябрьнең икенче якшәмбесе эшләми торган бәйрәм көненә яки аннан алдагы көнгә туры килсә, яки сентябрьнең икенче якшәмбесе билгеләнгән тәртиптә эш көне дип игълан ителсә, муниципаль сайлаулар сентябрьнең өченче якшәмбесенә билгеләнә.

Муниципаль сайлауларны билгеләү турындагы карар массакүләм мәгълүмат чараларында рәсми рәвештә кабул ителгән көннән биш көннән дә соңга калмыйча басыла.

4. Жирлек башлыгы яисә Депутат (депутат) вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда муниципаль сайлаулар вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән алып алты айдан да соңга калмыйча үткәрелергә тиеш.

Вакытыннан алда муниципаль сайлаулар билгеләгәндә әлеге статьяның 3 өлешендә күрсәтелгән сроклар, шулай ук башка сайлау гамәлләрен гамәлгә ашыру сроклары кыскартылырга мөмкин, ләкин өчтән бер өлешеннән дә артмаска тиеш, бу Советның аларны билгеләү турындагы карарында теркәлергә тиеш.

Муниципаль сайлауларда сайланган, аның вәкаләтләре Советның отставкага китерү турындагы карары нигезендә вакытыннан алда туктатылган жирлек башлыгы күрсәтелгән карарга суд тәртибендә шикаять бирсә, вакытыннан алда жирлек башлыгын сайлау суд карары законлы көченә кергәнчә билгеләнергә мөмкин түгел.

5. Авыл жирлегә жирле үзидарә органнының вакытыннан алда муниципаль сайлаулардан соң үткәрелә торган төп Муниципаль сайлаулар сентябрьнең икенче якшәмбесендә билгеләнергә тиеш.

6. Муниципаль сайлаулар нәтижәләре «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында»2002 елның 12 июндәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән срокларда рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

16. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча Совет депутаты, жирлек башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү

1. Авыл жирлеге башлыгын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасы жирле референдумда катнашу хокукына ия Россия Федерациясе гражданны карый.

2. Совет депутатын, жирлек башлыкларын чакыртып алу өчен бары тик аларның суд тәртибендә расланган очракта конкрет хокукка каршы карарлары яки гамәлләре (гамәл кылмау) гына нигез була ала.

Сәяси мотивлар (сәяси эшчәнлек, тавыш биргәндә позиция) совет депутатын, жирлек башлыгы чакыртып алу өчен нигез була алмый.

3. Депутатны чакыртып алу өчен нигез булып суд тәртибендә расланган Дәүләт Советы депутаты вәкаләтләрен үтәмәү тора.

Совет депутаты вәкаләтләрен үтәмәгәндә, чакыртып алу өчен нигез буларак, житди сәбәпләрсез, совет сессияләрен даими (ике тапкыр рәттән) уздырмау, Советның тиешле комиссиясе эшендә катнашмау, шулай ук Совет йөкләмәләрен үтәүдән читләшү яки баш тарту аңлашыла.

4. Жирлек башлыгын суд тәртибендә расланган очракта чакыртып алу өчен нигез булып тора:

1) халыкның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль актны бастырып чыгару вакытын бозу.;

2) әлеге Уставта каралган сайлау вазыйфасы буенча вәкаләтләрне үтәмәү гражданның хокукларын һәм ирекләрен бозуга китерә.

Жирлек башлыгы вәкаләтләрен үтәмәгәндә, чакыртып алу өчен нигез буларак, нигезле сәбәпләрсез, әлеге Уставта каралган үз вәкаләтләрен гамәлгә ашырудан аңлы рәвештә баш тарту аңлашыла.

5. Күрсәтелгән нигезләр буенча фикер алышу совет депутатын, жирлек башлыгын федераль законнарда жибәрелгән бозулар өчен билгеләнгән башка жаваплылыктан азат итми.

6. Чакыртып алу хокукы Советның, жирлек башлыгының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турындагы мәсьәләне башлап жибәргән көннән алып «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73, 74 статьяларында билгеләнгән тәртиптә кулланыла алмый.

Совет депутаты, жирлек башлыгы сайлаучыларга чакыртып алу өчен нигез буларак куелган шартлар буенча аңлатмалар бирергә хокуклы.

7. Совет депутатын, авыл жирлеге башлыгын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын тәкъдим итү һәм аны яклауга гражданны имзаларын жыю өчен, 10 кешедән дә ким булмаган Совет депутаты, жирлек башлыгы (алга таба - инициатив төркем) чакыртып алу буенча инициатив төркем оештырырга кирәк.

Инициатив төркем элге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданнар үз яшәу урыны буенча жылышта төзелә.

8. Жылышны үткәрү инициаторлары жылышны үткәрү вакыты һәм урыны турында комиссиягә һәм аны чакыртып алу инициативасы булган затка алдан хәбәр итәргә тиешләр. Шул ук вакытта күрсәтелгән затка инициатив төркем жылышында чыгыш ясау мөмкинлеге тәмин ителергә һәм жылышта катнашучыларга аны чакыртып алу өчен нигез буларак куела торган хәлләр турында аңлатмалар бирергә тиеш. Күрсәтелгән таләпләрне үтәмәү инициатив төркемгә теркәлүдән баш тарту өчен нигез булып тора.

Инициатив төркем төзү турындагы карар яшерен тавыш бирү юлы белән кабул ителә һәм, әгәр аның өчен жылышта катнашучыларның яртысынан артыгы тавыш бирсә, тик кимендә 10 кеше тавыш бирсә, кабул ителгән дип санала.

9. Инициатив төркем жылыш уздырылган көннән өч көннән дә соңга калмыйча инициативалы төркемне комиссиягә теркәү турындагы үтенечнамә белән мөрәжәгать итә, ул 15 көн дәвамында үтенечнамәне һәм аңа кушып бирелгән документларны карарга тиеш. Күрсәтелгән үтенечнамәләрнең һәм документларның федераль закон, Татарстан Республикасы законы, элге Устав таләпләренә туры килүе очрагында, комиссия аларны советка жиберү турында Карар кабул итә, югыйсә - инициатив төркемне теркәүдән баш тарту турында дәлилленгән карар кабул итә.

Инициатив төркем үтенечнамәсендә совет депутатын, жирлек башлыгын чакыртып алу нигезләре, шулай ук фамилиясе, исеме, атасының исеме, туу датасы һәм урыны, паспорт яки гражданин паспортын алмаштыручы документның яисә аны биргән органның исеме яисә кодын, шулай ук инициатив төркемнең һәр әгъзасының һәм аның исеменнән эш итәргә вәкаләтле затларның яшәу урыны күрсәтелергә тиеш.

Үтенечнамәгә закон көченә кертгән суд карары һәм аны кире алу турында Карар кабул ителгән инициатив төркем жылышының беркетмәсе беркетмәсе дә беркетелергә тиеш. Күрсәтелгән беркетмәдә түбәндәге карарлар булырга тиеш.:

1) инициатив төркем төзү турында;

2) инициатив төркемнең вәкаләтле вәкилләрен билгеләү турында.

Инициативалы төркемгә Дәүләт Советы депутаты, жирлек башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын тәкъдим итүнең элге статьяда билгеленгән тәртибен бозган очракта гына теркәлүдән баш тартырга мөмкин.

Инициатив төркемгә теркәгәндә теркәү таныклыгы бирелә, аның формасы комиссия тарафыннан билгеләнә. Теркәү таныклыгының гамәлдә булу срогы, Совет депутаты, жирлек башлыгы чакыртып алу кампаниясе тәмамлану белән бер үк вакытта тәмамлана.

10. Инициатив төркемне теркәү совет депутатын, жирлек башлыгын чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләү өчен кирәкле имзаларны жыю өчен нигез булып тора (алга таба - чакыртып алу буенча тавыш бирү).

Имзалар чакыртып алу буенча тавыш бирүне үткәрү турындагы тәкъдимне үз эченә алган имза кәгазьләрен тутыру юлы белән жыела.

Язылу кәгазьләре 2002 елның 12 июнендәге «Россия Федерациясе гражданнының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының

төп гарантияләре турында»гы 67-ФЗ номерлы Федераль законга 9 нчы кушымта белән билгеләнгән форма буенча эзерләнә.

11. Депутатны чакыртып алу буенча тавыш бирүне билгеләү өчен кирәкле имзалар саны тиешле сайлау округы территориясендә теркәлгән сайлаучыларның 5 процентын тәшкил итә.

Чакыртып алу буенча тавыш бирү якшәмбегә генә билгеләнергә мөмкин. Бәйрәм алды һәм эшләми торган бәйрәм көннәренә, эшләми торган бәйрәм көннәренә, шулай ук билгеләнгән тәртиптә эш көне дип игълан ителгән якшәмбегә чакыртып тавыш бирү рөхсәт ителми.

Чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләү турындагы карар массакуләм мәгълүмат чараларында аны кабул иткән көннән 5 көннән дә соңга калмыйча рәсми бастырып чыгарылырга тиеш.

17. Чакыртып алу буенча тавыш бирү «Россия Федерациясе гражданнының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында»2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә оештырылган сайлау участкалары чикләрендә гамәлгә ашырыла. Участок комиссияләре сыйфатында чакыртып алу буенча тавыш бирүне уздырганда «Россия Федерациясе гражданнының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында»2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә формалаштырылган участок сайлау комиссияләре эшли.

Чакыртып алу буенча тавыш бирүдә катнашучылар исемлекләрен төзү һәм төгәлләштерү 2002 елның 12 июнендәге «Россия Федерациясе гражданнының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» гы 67-ФЗ номерлы Федераль Законда, «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда каралган тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

18. Чакыртып алу буенча тавыш бирүдә катнашу өчен Сайлаучы чакыртып алу буенча тавыш бирү бюллетене ала.

Чакыртып алу буенча тавыш бирү өчен бюллетень формасы һәм тексти, чакыртып алу буенча тавыш бирү өчен бюллетеньнәр саны, шулай ук чакыртып алу буенча тавыш бирү өчен бюллетеньнәр эзерләүне тикшереп торуну гамәлгә ашыру тәртибе комиссия тарафыннан чакыртып алу буенча тавыш бирү көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча раслана. Чакыртып алу буенча тавыш бирү өчен бюллетеньнең тексти аның бер ягында гына урнаштырылырга тиеш.

19. Чакыртып алу буенча тавыш бирү бюллетененең өске өлешендә фамилиясе, исеме, атасының, туган елы, яшәү урыны, вазифасы һәм кире чакыртып алу инициативасы булган затның сайлану датасы күрсәтелә, шулай ук чакыртып алу нигезен (нигезләрен) күрсәтеп текст кабатлана. Аннан соң буш квадратлар урнаштырыла торган «бәяләмә өчен», «отзывка каршы» дигән сүзләр белән тавыш бирүче ихтыяр белдерү вариантлары күрсәтелә.

20. Чакыртып алу буенча тавыш бирү «Россия Федерациясе гражданнының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон, «жирле

референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып үткәрелә.

21. Дәүләт Советы депутаты чакыртып алу өчен Совет депутаты сайланган сайлау округында теркәлгән сайлаучыларның яртысыннан да ким булмаган өлеше тавыш бирсә, чакыртып алынган дип санала.

Жирлек башлыгы чакыртып алынган дип санала, әгәр чакыртып алу өчен жирлек территориясендә теркәлгән сайлаучыларның яртысыннан да ким булмаган өлеше тавыш бирсә.

22. Әлеге статьяның 21 өлешендә каралган шартлар үтәлмәгән очракта, комиссия депутатны, жирлек башлыгын чакыртып алу турында Карар кабул ителмәгән дип саный.

23. Комиссия чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләре турындагы беркетмәгә кул куйганнан соң, инициативалы төркемнең вәкаләтле вәкилен чакыртып алу буенча тавыш бирү уздырылган затка хәбәр итә.

24. Чакыртып алу буенча гомуми тавыш бирү нәтижәләре, участок сайлау комиссияләрен чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләре турындагы беркетмәләренә дә кертеп, комиссия тарафыннан чакыртып алу буенча тавыш бирү көненнән бер ай эчендә бастырып чыгарыла.

25. Чакыртып алу буенча тавыш бирү уздырылган Совет депутаты, жирлек башлыгы вәкаләтләре, әгәр комиссия тарафыннан кирәкле санда тавыш бирүләренә кире алынуы билгеләнгән булса, чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләрен рәсми бастырып чыгарган көннән туктатыла.

26. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган очракларда, жирлек чикләрен үзгәрткәндә, яисә аның бөтен территориясендә яисә аның территориясендә үзгәртеп корганда халыкның ризалыгын алу максатларында жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү үткәрелә.

Күрсәтелгән мәсьәләләр буенча тавыш бирү Совет тарафыннан билгеләнә һәм «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәгә 67-ФЗ номерлы Федераль закон, «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып үткәрелә. Моның белән бергә «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәгә 67-ФЗ номерлы Федераль закон, «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезләмәләре, дәүләт органнары, жирле үзидарә органнары, дәүләт яки муниципаль вазыйфаларны биләүче затлар, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карарның юридик көчен билгели торган нигезләмәләр кулланылмый.

27. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә үткәрелә торган тавыш бирү, әгәр анда жирлек халкының яртысыннан артыгы яисә аның территориясенә сайлау хокукына ия булган өлешендә катнашса, узган дип санала. Жирлек чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, жирлек чикләрен үзгәртеп кору, әгәр күрсәтелгән үзгәрешләр өчен жирлекне үзгәртеп кору тавыш бирүдә катнашкан халыкның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, жирлек чикләрен үзгәртүгә, жирлекне үзгәртүгә алынган дип санала.

28. Совет депутаты, жирлек башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләре, жирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижәләре, жирлекне үзгәртеп кору һәм кабул ителгән карарлар рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

17 Статья. Гражданнарның хокукый инициативасы

1. Гражданнар әлеге Уставта һәм жирлек Советының норматив хокукый актында билгеләнгән тәртиптә хокукый инициативага хокуклы.

2. Сайлау хокукына ия булган гражданнар төркеме сайлау хокукына ия кешеләр саныннан кимендә 2 процент тәшкил итә ала.

3. Хокукый инициативаны гамәлгә ашыру максатларында гражданнар хокуклы:

- яшәү (эш) урыны буенча гражданнар жылышларын һәм хокукый чыгару инициативасы турында фикер алышу һәм тәкъдим итү буенча башка күмәк чаралар оештырырга һәм үткәргә;;

- хокукый инициативаны тәкъдим итүгә ярдәм итү өчен имзалар жыю буенча инициативалы төркемнәр булдыру;;

- жирлек халкының имзаларын жыю һәм законнарга каршы килми торган ысуллар белән Закон чыгару инициативасын яклап агитация алып бару.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары гражданнарга хокукый инициативаны гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты, әлеге Уставта билгеләнгән компетенциясе нигезендә, ул кертелгән көннән өч ай эчендә жирлек Советы яисә жирлек башлыгы тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш.

6. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты караганда гражданнарның инициатив төркеме вәкилләренә үз позициясен белдерү мөмкинлегә тәмин ителергә тиеш.

7. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты карау процедурасы жирлек Советы Регламенты, жирлек башлыгының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты карау нәтижәләре буенча кабул ителгән дәлилләнгән карар рәсми рәвештә аның инициатив төркеменә кәргән гражданнарга язма рәвештә житкерелергә тиеш.

18. Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Территориаль ижтимагый үзидарэ астында яшәу урыны буенча гражданнарны жирлек территориясе өлешендә мөстәкыйль һәм үз жаваплылыгы астында жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча үз инициативаларын гамәлгә ашыру күздә тотыла.

2. Территориаль ижтимагый үзидарэ гамәлгә ашырыла торган территория чикләре әлеге территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча Совет тарафыннан билгеләнә.

3. Жирлектә территориаль ижтимагый үзидарэ турыдан-туры халык тарафыннан гражданнар жыелышлары һәм конференцияләре үткәрү юлы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарэ органнары булдыру юлы белән гамәлгә ашырыла.

4. Территориаль ижтимагый үзидарэ гражданнар яшәшенең түбәндәге территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла ала: күп фатирлы торак йорт подъезды; күп фатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; авыл жирлеге булмаган авыл торак пункты; гражданнарның башка яшәу территорияләре.

5. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары Тиешле территориядә яшәүче гражданнарның жыелышларында яки конференцияләрендә сайлана.

6. Территориаль ижтимагый үзидарэ территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәгәннән соң жирлек башлыгы булып санала.

Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү тәртибе Советның норматив хокукый акты белән билгеләнә.

Территориаль ижтимагый үзидарэ, аның Уставы нигезендә, юридик зат була ала һәм законнар нигезендә коммерцияле булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

7. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы, әгәр анда уналтынчы яшькә житкән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

8. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналтынчы яшькә житкән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар жыелышының, конференцияләренең аерым вәкаләтләренә керә:

1) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары структурасын билгеләү;

2) Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын кабул итү, ана үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;

3) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарын сайлау;

4) территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;;

5) территориаль ижтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;

6) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары эшчәнлеге турындагы хисапларны карау һәм раслау.

10. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары:

1) Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен тәкъдим итәләр;

2) гражданнарның жыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәмин итәләр;

3) территорияне төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, территориаль ижтимагый үзидарә органнары һәм жирлекнең жирле үзидарә органнары арасындагы килешү нигезендә, жирлек бюджеты акчаларын файдаланып, башка хужалык эшчәнлеген гамәлгә ашыра алалар;

4) жирле үзидарә органнарына әлеге органнар һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектларын кертергә хокуклы, алар әлеге актларны кабул итү компетенциясенә кертелгән.

11. Территориаль ижтимагый үзидарә уставында билгеләнә:

1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;

2) Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, хокуклары һәм бурычлары, вәкаләтләре вакыты;

4) карарлар кабул итү тәртибе;

5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм файдалану тәртибе;

6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

12. Жирлекнең жирле үзидарә органнары территориаль ижтимагый үзидарә уставына өстәмә таләпләр билгеләнми.

13. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирлек бюджетыннан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе Советның норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

19 Статъя. Халык тыңлаулары

1. Авыл жирлеге советы, авыл жирлеге башлыгы катнашында жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектларын тикшерү өчен халык алдында тыңлаулар үткәрергә мөмкин.

2. Халык тыңлаулары халык, жирлек советы яки жирлек башлыгы инициативасы белән үткәрелә.

Халык яки авыл жирлеге Советы инициативасы белән үткәрелә торган ачык тыңлаулар жирлек Советы, ә жирлек башлыгы инициативасы белән жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Ачык тыңлауларга чыгарылырга тиеш:

1) жирлек уставы проекты, шулай ук әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, Уставка үзгәрешләр бары тик уставта беркетелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә һәм аларны хәл итү буенча вәкаләтләргә Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар белән туры китерү максатларында гына кертелә торган очрактардан тыш;

2) жирлек бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;

3) муниципаль берәмлекне үстерү планнары һәм программалары проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияләргә планлаштыру проектлары һәм территорияләргә межалау проектлары, территорияләргә төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, шулай ук жир

кишәрлекләрен һәм капитал төзелеш объектларын шартлы рәвештә рөхсәт ителгән файдалануга рөхсәт бирү мәсьәләләре, рөхсәт ителгән төзелеш, капитал төзелеш объектларын үзгәртеп коруның чик параметрларынан тайпылу мәсьәләләре; Жир биләмәләреннән һәм капитал төзелеш объектларыннан файдалануның рөхсәт ителгән бер төрөн мондый файдалануның башка төрөнә үзгәртү мәсьәләләре, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре булмаганда;

4) жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре.

4. Гавами тыңлаулар үткөрү турындагы карар, әгәр гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса, тиешле орган яисә жирлекнең вазыйфай заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проекты караган көнгә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Ачык тыңлаулар уздыру турындагы карар, аларны үткөрү вакыты һәм урыны күрсәтелгән, һәм гавами тыңлауларга чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты, әгәр гамәлдәге законнарда бүтән срок каралмаган булса, гавами тыңлаулар уздырылган көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

6. Халык алдында тыңлаулар үткөрү турындагы карар басылып чыккан көннән алып һәм аларны үткөрү көненә кадәр жирлек башлыгына халык алдында тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язмача тәкъдимнәр һәм искәrmәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый акт проектына карата ачык тыңлауларга чыгарыла торган төзәtmәләр һәм башка тәкъдимнәр жибәреpгә хокуклы. Жирлек башлыгы кeргән тәкъдимнәрне һәм искәrmәләрне гомумиләштерүне оештыра.

Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәrmәләр ачык тыңлауларда катнашучыларга житкерелә.

7. Ачык тыңлаулар муниципаль норматив хокукый акт проекты каралганчыга кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча үткәрелә. Гавами тыңлаулар белгечләр, экспертлар, кызыксынган затлар чакыруы белән үткәрелә, әгәр башка срок гамәлдәге законнарда каралмаган булса, жирлектә яшәүче һәр кеше гавами тыңлауларда катнашырга хокуклы.

8. Ачык тыңлаулар үткөрү нәтижәләре буенча жирле үзидарә органнары һәм жирлекнең вазыйфай затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, алар компетенциясенә муниципаль норматив хокукый акт проекты гавами тыңлауларга чыгару кертелә.

9. Ачык тыңлаулар нәтижәләре, кабул ителгән карарның дәлилләнгән нигезләмәсен дә кертәп, гавами тыңлаулар уздырганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча, гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса, бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

10. Ачык тыңлауларны оештыру һәм үткөрү тәртибе Советның норматив хокукый акты белән билгеләнә һәм жирлек халкына гавами тыңлаулар үткөрү вакыты һәм урыны турында алдан хәбәр итүне, муниципаль хокукый акт проекты белән алдан танышуны, жирлек халкын гавами тыңлауларда катнашуны, кабул ителгән карарларның дәлилләнгән нигезләнүен дә кертәп, гавами тыңлаулар нәтижәләрен бастыруны (халыкка житкерүне) тәэмин итә торган башка чараларны күздә тотарга тиеш.

20 Статъя. Гражданнар жыелышы

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу, халыкка жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары эшчәнлеге турында мәгълүмат бирү, Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру өчен жирлек территориясендә гражданнар жыелышлары үткәрелергә мөмкин. Гражданнар жыелышлары микрорайоннар, торак массивлар, кварталлар, урамнар, торак йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыелышы халык, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган очрақларда үткәрелә.

3. Авыл жирлеге Советы яисә авыл жирлеге башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар жыелышы жирлек Советы яисә жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм әлеге территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждение, оешма житәкчеләре, жыелышта катнашырга хокуклы гражданнар төркеменең язма тәкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

Гражданнар жыелышын үткәрү турындагы тәкъдимдә аны карап тикшерүгә чыгарыла торган мәсьәләләр исемлеге, жыелышны үткәрү вакыты һәм урыны булырга тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә жыелышны үткәрү инициативасы белән бер төркем гражданнар - бу гражданнар мөрәжәгать итсә, аларның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәү урынын күрсәтеп.

Жирлек советы гражданнарның жыелышын якын арада уздыру турындагы тәкъдимне карый.

Жирлек советы гражданнарның жыелышын үткәрүдән аның максатка яраксызлыгы аркасында баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

6. Гражданнар жыелышын үткәрү вакыты һәм урыны турында һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләр жыелыш уздырылган көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча, массакуләм мәгълүмат чараларын, почта хәбәрләрен, һәр фатирны (шәхси) тикшерүләрне, белдерүләрне һәм башка мөмкин булган чараларны кулланып хәбәр итәләр.

Гражданнар жыелышына әзерлек һәм аны үткәрүне жирлек башкарма комитеты тәэмин итә.

7. Жыелышлар эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданнар катнаша ала. Жыелышта катнашырга хокуклы гражданнарның гомуми саны Россия Федерациясе гражданнарының яшәү урыны һәм яшәү урыны буенча теркәү исәбенә алу күрсәткечләре нигезендә билгеләнә.

Гражданнар жыелышы жыелышта катнашырга хокуклы гражданнар саныннан кимендә өчтән бер өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта катнашкан гражданнарның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданнар жыелышы жирле үзидарэ органнарына һәм жирле үзидарэнең вазыйфай затларына мөрәжәгатьләр кабул итәргә, шулай ук жирле үзидарэ органнары һәм жирле үзидарэнең вазыйфай затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар жыелышын бирергә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

9. Территориаль ижтимагый үзидарэне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча гражданнар жыелышы территориаль ижтимагый үзидарэ уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданнар жыелышы тарафыннан кабул ителгән мөрәжәгатьләр жирле үзидарэ органнары һәм жирле үзидарэнең вазыйфай затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш, алар мөрәжәгатьләрдә булган мәсьәләләргә хәл итү компетенциясенә кертелгән, язмача җавап җибәрү белән.

11. Гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе, шулай ук гражданнар жыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарэ уставы белән билгеләнә.

12. Гражданнар жыелышының нәтиҗәләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

21 Статья. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм жирлектәге барлык халык вәкилләренә фикерен ачыклау зарурилыгы очрагында үткәрелә. Жирлекнең тиешле территориаль өлешләрендә яшәүчеләр арасынан гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышын чакыру авырайган, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданнар жыелышында катнашырга хокукы булган кешеләр саны 100 кешедән артып киткән очракларда үткәрелә.

2. Гражданнарны (делегатлар жыелышларын) билгеләү һәм үткәрү, делегатлар сайлау тәртибе әлеге Устав, жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарэ уставы белән билгеләнә.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышының вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) халык, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы белән үткәрелә. Авыл жирлеге Советы яки авыл жирлеге башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) жирлек Советы яисә жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) хокуклы дип санала, әгәр анда уналтынчы яшькә җиткән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән бер өлешеннән дә ким булмаган өлеше катнашса. Конференция карарлары (делегатлар жыелышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

6. Гражданнар (делегатлар жыелышлары) конференциясе нәтиҗәләре аны уздырганнан соң бер ай эчендә рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

22 Статъя. Халык жыены

1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясында каралган очракларда гражданнар жыены торак пунктта, әлеге торак пункт территориясен башка жирлек (муниципаль район) территориясенә кертүгә китерә торган күрсәтелгән торак пункт кәргән жирлек (муниципаль район) чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча үткәренелгә мөмкин.

2. Әлеге статъяда каралган гражданнар жыены анда торак пункт яки жирлек халкының сайлау хокукына ия яртысыннан артыгы катнашуда хокуклы. Гражданнар жыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, мондый жыенның карары кабул ителгән дип санала.

23 Статъя. Гражданнарны кабул итү

1. Гражданнарны сораштыру жирлекнең бөтен территориясендә яки территориясендә халыкның фикерен ачыклау һәм жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары тарафыннан карарлар кабул иткәндә исәпкә алу өчен үткәренелә.

Сораштыру нәтижеләре тәкъдим итү характерына ия.

2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия жирлек халкы катнаша ала.

3. Гражданнарны сораштыру инициатива буенча үткәренелә:

1) жирлек советы яки Башлыгы - жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - жирлек жирләренә максатчан билгеләнешен республика һәм республика әһәмиятендәге объектлар өчен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен.

4. Гражданнар арасында сораштыру үткәру һәм билгеләү тәртибе Татарстан Республикасы Законы нигезендә жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

5. Гражданнарны сораштыру билгеләү турында карар жирлек Советы тарафыннан кабул ителә. Карарында авыл жирлегә Советы билгеләү турында гражданнар сораштыру билгеләнә:

1) сораштыру үткәру датасы һәм сроклары;

2) Сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торган) мәсьәләне (мәсьәләләрне) формулировкалау;

3) сораштыру үткәру методикасы;

4) сораштыру кәгазе формасы;

5) сораштыруда катнашучы жирлек халкының минималь саны.

6. Авыл жирлегендә яшәүчеләр хәбәр итә

гражданнарны сораштыру үткәру турында 10 көннән дә ким түгел.

7. Гражданнарны сораштыру эзерләүгә һәм үткәругә бәйле чараларны финанслау гамәлгә ашырыла:

1) жирлек бюджеты акчалары исәбеннән-жирлекнең жирле үзидарә органнары инициативасы буенча гражданнар арасында сораштыру үткәру турында;

2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән - Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча гражданнар арасында сораштыру уздырганда.

8. Сораштыру нәтижеләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш. Сораштыру нәтижеләре белән жирлектәге һәр кеше таныша ала. Сораштыру нәтижеләре жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул иткәндә исәпкә алынырга тиеш.

24 Статья. Жирле әһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы
1. Муниципаль хокукый актлар проектларын һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләрне халык фикер алышуына чыгару турындагы карар жирлек Советы тарафыннан үз инициативасы яисә тиешле территориядә яшәүче гражданныр таләбе буенча жирлек советы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.

2. Муниципаль хокукый акт проекты тексты һәм халык фикер алышуына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча башка материаллар, аларны халык фикер алышуына чыгару турында Карар кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча, массакуләм мәгълүмат чараларында басылып чыга, жирлек халкына танышу өчен мөмкин булган урыннарда жибәрелә, башка ысуллар белән халыкка игълан ителә.

3. Халык фикер алышуына мәсьәлә чыгару белән бер үк вакытта авыл жирлеге Советы фикер алышу барышында кергән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне карау эшен оештыру вакытын һәм тәртибен билгели, әлеге максат өчен махсус комиссия төзиләр.

4. Авыл жирлеге Советы жирле әһәмияткә ия булган муниципаль хокукый актлар проектлары һәм башка мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышуны тәэмин итә, моның өчен кирәкле шартлар тудыра.

5. Халык фикер алышуына чыгарылган мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жирлек советына юллана.

6. Муниципаль хокукый акт проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жирлек Советы тарафыннан карала.

7. Халык фикер алышуы нәтижеләре турында халыкка хәбәр ителә.

25 Статья. Жирлекнең ижтимагый (консультатив) советлары

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча карарлар эшләгәндә һәм гамәлгә ашырганда халыкның ихтыяжларын һәм мәнфәгәтләрен исәпкә алу, жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә жәмәгәт контролен гамәлгә ашыру максатларында авыл жирлегенә Ижтимагый советы барлыкка килә.

2. Жирлекнең ижтимагый советы жирлек халкының, ижтимагый берләшмәләрнең һәм башка коммерцияле булмаган оешмаларның үз теләге белән катнашуы нигезендә формалаша.

3. Жирлекнең ижтимагый советын формалаштыру тәртибе, аның утырышларын үткөрү һәм карарлар кабул итү тәртибе, мәгълүмат бирү, консультация бирү һәм башка мәсьәләләр буенча жирлекнең жирле үзидарә органнарының хокуклары, бурычлары һәм жаваплылыгы, аны жибәрү процедурасы, шулай ук аны оештыру һәм эшчәнлегенә башка мәсьәләләре жирлек Советы тарафыннан расланган Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Башка ижтимагый (консультатив) Советлар жирлекнең жирле үзидарә органнарында аларның карарлары нигезендә барлыкка килергә мөмкин.

5. Ижтимагый (консультатив) советларда эш ижтимагый башлангычларда алып барыла.

26 Статъя. Жирле үзидарэ органнарына гражданнар мөрәжәгәте

1. Гражданнар шәхси һәм күмәк мөрәжәгәтьләргә хокуклы.

2. Гражданнар мөрәжәгәтьләре «Россия Федерациясендә гражданнар мөрәжәгәтьләрен карау тәртибе турында» 2006 елның 2 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында гражданнар мөрәжәгәтьләре турында» 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнар мөрәжәгәтьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен Жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе законнары нигезендә жаваплы.

27 Статъя. Авыл жирлеге халкы тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда катнашу өчен башка формалар

1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган жирле үзидарэ халкын турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы рәвешләре белән беррәттән гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формаларда катнашырга хокуклы.

2. Жирле үзидарәдә яшәүчеләрнең турыдан-туры катнашуы һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклек принципнарына нигезләнә.

Жирле үзидарэ органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары халыкка жирле үзидарәдә яшәүчеләрнең турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

IV БҮЛЕК БАШЛЫГЫ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРЭ ОРГАННАРЫ ҺӘМ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРЭНЕҢ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫ

28 Статъя. Жирлекнең жирле үзидарэ органнары структурасы

1. Жирлекнең жирле үзидарэ органнары структурасын тәшкил итә:

- муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы – Биектау муниципаль районы Ямаширмә авыл жирлеге Советы;

- муниципаль берәмлек башлыгы - Биектау муниципаль районының Ямаширмә авыл жирлеге башлыгы;

- муниципаль берәмлекнең башкарма-боеру органы – Биектау муниципаль районының Ямаширмә авыл жирлеге башкарма комитеты.

Жирлекнең жирле үзидарэ органнары жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча үз вәкаләтләренә ия.

2. Жирлекнең жирле үзидарэ органнары структурасын үзгәртү әлеге Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән генә башкарыла.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү турындагы Совет карары, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган очраклардан тыш, күрсәтелгән карарны кабул иткән Советның вәкаләтләре вакыты чыкканнан да иртәрәк үз көченә керә.

Советның Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары, жирлекнең контроль-хисап органын төзүне күздә тоткан карары, рәсми басылып чыкканнан (халыкка житкерелгәннән) соң үз көченә керә.

4. Жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанс ягыннан тәмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына гамәлгә ашырыла

29 Статъя. Жирлек Советы

1. Совет бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланучы 10 депутаттан тора.

2. Жирлек советы аның составына билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесен сайлаганда хокуклы була.

3. Совет жирлек халкына турыдан-туры хисап тотта һәм үз эшчәнлекләре турында елына кимендә бер тапкыр хисап тотта.

4. Совет вәкаләтләре вакыты 5 ел тәшкил итә.

Совет депутатларын вакытыннан алда муниципаль сайлауларда сайланган очракта, аларның вәкаләтләре вакыты әлегә Уставның 13 статъясы нигезләмәләрен исәпкә алып билгеләнә.

5. Совет юридик зат хокукларына ия.

6. Жирлек башлыгы советны житәкли.

7. Жирлек советының исеме язылган мөһер, бланклар бар.

8. Жирлек Советы эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

30 Статъя. Жирлек Советы Депутаты

1. Совет депутаты итеп 18 яшькә житкән Россия Федерациясе гражданы сайлана ала.

2. Депутатның вәкаләтләре, гамәлдәге законнарда һәм әлегә статъяның 7 өлешендә каралган Дәүләт Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату очракларыннан тыш, яңа чакырылыш Советы эшли башлаган көннән башлана һәм туктатыла.

Совет депутаты үз вәкаләтләрен даими рәвештә башкара.

3. Жирлек Советы депутатына Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, әлегә Устав, жирлек Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәмин ителә.

4. Жирлек Советы депутаты жирлек Советы тарафыннан расланган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә, шул исәптән депутатның түбәндәге йөкләмәләрен дә тотарга тиеш:

1) шәхсән яисә аның якин туганнарына кагылышлы мәсьәләләрне хәл иткәндә жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфай затлар, муниципаль хезмәткәрләр

һәм гражданныр эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмаса;

2) депутат вазыйфаларын объектив башкаруда шик уятырга мөмкин булган тәртиптән тыелырга, шулай ук аның абруена яисә жирлек советы абруена зыян китерергә сәләтле низаглы ситуацияләрдән котылырга.;

3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы янаганда-шәхси кызыксыну депутат вазыйфаларының объектив башкарылуына тәсир итә яки йогынты ясый алганда, бу хакта жирлек советына хәбәр итә һәм әлеге мәнфәгатьләр конфликтын булдырмауга яисә жайга салуга юнәлтелгән аның карарын үтәргә мөмкин.;

4) жирлек Советында билгеләнгән Халык алдында чыгыш ясау кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегенә белән бәйлә булмаган максатларда, Федераль закон нигезендә конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәү белән бәйлә рәвештә аңа билгеле булган мәгълүматларны таратмаса һәм кулланмаса.;

6) физик һәм юридик затлардан (бүләкләр, акчалата бүләк, ссудалар, хезмәт күрсәтүләр, күнел ачу өчен түләү) депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйлә рәвештә акча алмаса

5. Совет депутаты Совет сессияләре эшендә һәм аның әгъзасы булган комиссияләр эшендә катнашырга, Совет йөкләмәләрен үтәргә бурычлы. Совет сессиясендә яки аның комиссиясе утырышында катнашу мөмкин булмаса, житди сәбәп аркасында Совет депутаты бу хакта жирлек Советына алдан хәбәр итә.

6. Депутатка карата жинаять яки административ җаваплылыкка тарту, аны кулга алу, тентү, сорау алу, аңа карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук Торак һәм (яки) хезмәт урынын, аның багажын, шәхси һәм хезмәт транспорт чараларын, шәхси һәм хезмәт транспорт чараларын кулга алганда, язып алганда, федераль законнар белән билгеләнә.

7. Совет депутаты әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция өчен, депутат статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның вәкаләтләре вакыты чыкканнан соң да, жинаять яки административ җаваплылыкка тартылырга тиеш түгел. Әлеге Нигезләмә Дәүләт Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очрақларына кагылмый.

8. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләгә белән отставкалар;

3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яисә чикләнгән эшчән дип тану;

4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яисә вафат булган дип игълан итү;

5) судның гаепләү карарының үз көченә керүе;

6) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;

7) Россия Федерациясе граждандлыгын туктату, чит ил граждандлыгын туктату - аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, аларга чит ил граждандлыгын алырга йә аларга Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы чит ил гражданы яисә башка

документ алу хокукына ия, аның нигезендә чит ил гражданы булган Россия Федерациясе гражданы чит ил дәүләте гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы, жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы;

8) сайлаучылар фикере;

9) Совет вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;

10) хәрби хезмәткә чакырылу яки аны алыштыручы альтернатив граждан хезмәтенә жибәрү;

11) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.

Әлеге статьяның 8 өлешендәге 2 пункттында каралган очракта, үз теләге белән отставкага китү турында гариза биргән Совет депутаты вәкаләтләре Советның якындагы сессиясендә кабул ителә торган карары белән туктатыла.

Әлеге статьяның 8 өлешендәге 1, 3-7, 10 пунктларында каралган очракларда, Дәүләт Советы депутаты вәкаләтләре әлеге пунктларда каралган нигезләр житкәннән соң туктатыла, бу хакта Советның якындагы сессиясендә тиешле карар кабул ителә.

Әлеге статьяның 8 өлешендәге 8 пункттында каралган очракта, Дәүләт Советы депутаты вәкаләтләре чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләрен рәсми бастырып чыгарган көннән туктатыла, бу хакта Советның якындагы сессиясендә тиешле карар кабул ителә.

Әлеге статьяның 8 өлешендәге 9 пункттында каралган очракта, Дәүләт Советы депутаты вәкаләтләре тиешле хокукый акт үз көченә кәргән көннән яисә анда күрсәтелгән сроктан туктатыла.

Совет депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турындагы карар Совет сессиясе арасында барлыкка килгән вакыттан соң 30 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә.

9. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, депутатның өстәмә сайлаулар федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә билгеләнә.

10. Депутат, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, башка муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы депутаты яисә башка муниципаль берәмлекнең сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләрен бер үк вакытта үти алмый.

11. Совет депутаты муниципаль хезмәт вазыйфаларын били, дәүләт хакимиятенен закон чыгару (вәкиллеке) органнары депутаты була алмый.

12. Совет депутаты «коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрэндәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләренә һәм тьюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш.

31 Статья. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән үзара мөнәсәбәтләре

1. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук предприятие, оешма коллективлары, дәүләт һәм башка органнар белән үзара элемтәдә тора.

2. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында жаваплы һәм аларга хисап тота.

3. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында елга бер тапкырдан да ким булмаган эшлэре турында хисап тотта, жирлек советы эше турында даими хэбэр итэ, шулай ук айга бер тапкыр сайлаучыларны кабул итэ.

4. Жирлек Советы депутаты жирлек халкының законлы хокукларын, иреклэрен һәм мәнфэгательэрен тээмин итү буенча законнарда каралган чаралар күрергэ, шул исэптэн алардан кергэн тэкъдимнэрне, гаризаларны, шикаятылэрне карарга, аларда булган мәсьэлэлэрне дөрөс һәм үз вакытында хэл итэргэ тиеш.

32 Статъя. Яңа сайланган жирлек советының эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш авыл жирлеге Советы беренче утырышка жирлек Советы депутатларының билгелэнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча жыела. Сайлаулардан соң беренче утырыш авыл жирлеге башлыгы тарафыннан чакырыла, ә ул булмаганда - жирлек сайлау комиссиясе тарафыннан.

2. Сайлаулардан соң авыл жирлеге Советының беренче утырышын яңа башлык сайланганчы жирлек Советы депутаты ача һәм алып бара.

33 Статъя. Жирлек Советы Компетенциясе

1. Жирлек советы компетенциясендә:

1) Устав кабул итү, аңа үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү;

2) жирлек бюджетын раслау һәм аның үтэлеше турында хисап;

3) Россия Федерациясе законнары нигезендә жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;

4) жирлекнең үсеш планнарын һәм программаларын кабул итү, аларның үтэлеше турында хисапларны раслау;

5) жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәт белән идарә итү һәм эш итү тәртибен билгеләү;;

6) муниципаль предприятиелэрне төзү, үзгәртеп кору һәм бетерү турында, шулай ук федераль законнарда каралган очраклардан тыш, муниципаль предприятиелэр һәм учреждениелэр хезмәт күрсәтүлэрненә тарифларны билгеләү турында карарлар кабул итү тәртибен билгеләү;;

7) жирлекнең муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү;

8) жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тээмин итү тәртибен билгеләү;;

9) жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьэлэлэрне хэл итү вәкаләтлэрен башкаруны контрольдә тоту;;

10) жирлек башлыгын сайлау;

11) жирлек башлыгы урынбасарын сайлау;

12) жирлек башлыгын отставкага жибөрү турында Карар кабул итү.

13) әлеге Устав нигезендә халык алдында тыңлауларны һәм гражданнарны сораштыру билгеләү, ачык тыңлауларны оештыру һәм үткөрү тәртибен билгеләү, шулай ук гражданнарны сораштыру билгеләү һәм үткөрү тәртибен билгеләү.;

14) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган

очрақларда жирлек чикләрен үзгәртүгә, шулай ук жирлекне үзгәртеп коруга бәйле карарлар кабул итү.;

15) жирлек гражданнының хокукый инициативасын тормышка ашыру тәртибен, территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибен һәм жирлек бюджетыннан кирәкле акчалар бүлеп бирү тәртибен, гражданны (делегатлар) жыелышларын, гражданны жыелышларын билгеләү һәм үткәрү тәртибен билгеләү;

16) жирле референдум билгеләү турында Карар кабул итү;

17) жирлекнең башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренең чик санын билгеләү;

18) Советның үз-үзен таркату һәм әлеге Уставның 30 статьясындагы 8 өлешендә каралган очрақларда Совет депутатлары вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында Карар кабул итү, жирлекнең сайланулы вазыйфаи затларының вәкаләтләрен туктату;

19) совет регламентын кабул итү;

20) депутат комиссияләрен төзү, раслау һәм үзгәртү.;

21) законнар нигезендә салымнар буенча салым ташламаларын билгеләү;

22) жирлекнең территориаль планлаштыру документларын, жирлекнең шәһәр төзелеше проектларының жирле нормативларын, жирлек территориясеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләрен, Россия Федерациясенең шәһәр төзелеше кодексы нигезендә башка шәһәр төзелеше документларын раслау.;

23) оешма тарафыннан түләүле чаралар үткәргәндә, мәктәпкәчә яшьтәге балалар, инвалидлар, призыв буенча хәрби хезмәт үтүче хәрби хезмәткәрләр өчен ташламалар билгеләү тәртибен билгеләү.;

24) депутат запросларын карау һәм алар буенча карарлар кабул итү;

25) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;

26) жирлек Советына депутатлар һәм жирлек башлыгы сайлауларын билгеләү турында Карар кабул итү;

27) жирлекнең муниципаль махсулаштырылган торак фондыннан торак урыннары бирү тәртибен билгеләү;

28) муниципаль Янғын сагы булдыру турында Карар кабул итү, жирлек территориясендә муниципаль Янғын сагы эшчәнлегенең максатын, бурычларын һәм тәртибен билгеләү, аның башка төр янғын саклау белән үзара бәйләнешләре тәртибен билгеләү;

29) жирлекнең торак пунктлары чикләрендә беренчел янғын куркынычсызлыгы чараларын оештыру-хокукый, финанс һәм матди-техник тәэмин итү тәртибе турында Карар кабул итү;

30) жирлек халкы тәкъдире буенча территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләрен билгеләү;

31) жирләү эше мәсьәләләре буенча махсулаштырылган хезмәтләр эшчәнлегенең тәртибен билгеләү;

32) әлеге Уставның 10 статьясындагы 2 өлеше нигезендә авыл жирлегә өчен әһәмиятле булган эшләренә (шул исәптән дежурлыкларны) ирекле нигездә башкаруга гражданныны жәлеп итү турында Карар кабул итү;

- 33) жирлекнең коммуналь транспорт, социаль инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын раслау;
 - 34) кулланучылар өчен бәялэргә (Тарифлар) өстәмэләр билгеләү;
 - 35) жирлек Советы депутатлары арасыннан муниципаль район Советына жирлек вәкилен сайлау.;
 - 36) жирлек территориясен төзекләндерү һәм карап тоту кагыйдәләрен раслау;
 - 37) жирлек Уставын һәм жирлек Советы карарларын аңлату;
 - 38) жирлек Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итү;
 - 39) Советның, авыл жирлеге Башкарма комитетының һәм әлеге органнар эшчәнлегенә белән бәйлә булган оешмаларның мобилизация эзәрлегенә һәм мобилизациясә белән тәэмин итү һәм житәкчелек итү.;
 - 40) жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затларына, жирле үзидарәнең сайланулы органнары әгъзаларына, жирлек Советы депутатларына, муниципаль хезмәткәрләр һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренә һөнәри белем һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыру.;
 - 41) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлекләренә вәкиллеке органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге устав белән жирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.
2. Жирлек советы авыл жирлеге башлыгының еллык эшчәнлегенә, жирлек башкарма комитеты һәм жирлек башлыгына караган башка жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләренә хәл итү турында еллык отчетларын тыңлай.

34 Статья. Жирлек советының эш тәртибе

1. Жирлек советының эш тәртибе әлеге Устав һәм жирлек Советының регламенты белән билгеләнә.
 2. Жирлек советы эшчәнлегенә төп формасы-аның утырышлары, аларда жирлек Советы компетенциясенә караган мәсьәләләр хәл ителә.
 3. Жирлек советы утырышы сайланган депутатлар саныннан кимендә 50 проценты катнашса, хокуклы була.
 4. Жирлек советының чираттагы утырышлары кирәк булган саен, әмма кимендә өч айга бер тапкыр үткәрелә. Чираттан тыш утырышлар жирлек башлыгы яисә депутатлар төркеме инициативасы белән жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлешен чакырыла.
 5. Совет утырышлары жирлек башлыгы тарафыннан чакырыла. Жирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дәр соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырыш - аны үткәрүгә кадәр бер көннән дәр соңга калмыйча хәбәр ителә.
 6. Жирлек Советы утырышлары ачык һәм ачык үткәрелә. Советның ачык утырышларында жирлекнең һәр кешесенә катнаша ала.
- Регламентта каралган очракларда, жирлек Советы ябык утырыш үткәрү турында Карар кабул итәргә хокуклы, анда бары тик жирлек Советы чакырган затлар, шулай ук утырышта законнар нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала.

7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алып барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны үткәрү датасы, урыны һәм вақыты турында белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр күчерелә һәм тавыш бирү нәтижәләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркәлә. Авыл жирлеге советы утырышы беркетмәсенә кул куйганнан соң, жирлек башлыгы аның белән жирлектәге һәр кеше таныша ала.

8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Жирлек Советы депутаты үзенә тавыш бирү хокукын шәхсән үзе гамәлгә ашыра. Жирлек советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрен куллану очраklары әлеге Устав, жирлек Советы Регламенты белән билгеләнә.

35 Статья. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген авыл жирлеге башлыгы оештыра.

2. Жирлек Советы Регламенты нигезендә, жирлек советы компетенциясенә кергән мәсьәләләргә алдан карау һәм эзерләү өчен, депутатлар арасынан, жирлек башлыгы һәм аның урынбасарынан тыш, даими яки вақытлы комиссияләр (яки) әлеге мәсьәләләргә эзерләү өчен җаваплы депутатлар жирлек советы эшчәнлегенә төп юнәлешләргә буенча билгеләнә ала. Депутат ике даими комиссиядә дә эшләргә хокуклы.

3. Муниципаль программалар, жирлек Советы карарлары проектларын эзерләү, жирлек Советы каршында иң мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышу өчен, аның карары буенча депутатлар, жирлек башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, экспертлар һәм жирлек халкы составында эшче, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәргә төзелергә мөмкин.

36 Статья. Жирлек Советы тарафыннан контроль функцияләр башкару

1. Жирлек советы жирлек территориясендә әлеге Уставның, жирлек Советы тарафыннан кабул ителә торган норматив-хокукый актларның үтәлешен, жирлек бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларын куллануны, жирлекнең үсеш программаларын куллануны, жирлекнең башкарма комитеты эшчәнлеген контрольдә тоту.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан законнарны, әлеге Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, жирлек Советы карары белән, депутатлар арасынан әлеге фактларны тикшерү өчен вақытлыча контроль комиссияләр төзелергә мөмкин.

3. Законнар нигезендә, жирлек Советы инициативасы белән жирлек башлыгы, жирлек бюджеты акчаларын максатчан файдалану, муниципаль милекне файдалануның нәтижәләргә буенча тикшерүләр (ревизияләр) үткәрелергә мөмкин. Күрсәтелгән контроль һәм экспертиза-аналитика чараларын үткәрү тәртибе жирлекнең ревизия комиссиясе турында Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Әгәр законда башкача билгеләнмәгән булса, жирлек башкарма комитеты, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, жирле иҗтимагый үзидарә органнары, закон белән башкача билгеләнмәгән булса, жирлек советы, аның контроль комиссияләргә, жирлек Советы депутаты мөрәҗәгатә буенча соратып

алына торган мәгълүматны жирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча бирергә, ә законнарны, муниципаль хокукый актларны бозган өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Жирлек советы жирлек башлыгының еллык отчетларын, аның эшчәнлеген, жирлекнең башкарма комитеты һәм башка жирле үзидарә органнары эшчәнлеген, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләргә хәл итү турында отчетларын тыңлый.

6. Авыл жирлегенә Советы, контроль функцияләр башкарып, жирлек Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-боеру эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

37 Статья. Жирлек вәкилен муниципаль район Советына сайлау

1. Жирлек вәкиле яшерен тавыш бирү юлы белән Биектау муниципаль районы Советына депутатлар арасынан сайлана.

2. Сайланган дип жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш биргән кандидат санала.

38 Статья. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Совет вәкаләтләре «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләрдә вакытыннан алда туктатылырга мөмкин.

Совет вәкаләтләре шулай ук туктатыла очракта:

1) Совет тарафыннан үз-үзен таркату турында Карар кабул итү;

2) жирлек Советы депутатларының әлегә составының законсызлыгы турында, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләре туктатылуга бәйле рәвештә, Татарстан Республикасы Югары суды карарының үз көченә керүе;

3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, шулай ук жирлек бетерелгән очракта, жирлекне үзгәртеп кору;

4) жирлекнең шәһәр округы белән берләшүенә бәйле рәвештә муниципаль берәмлек статусын югалтуы;

5) жирлек чикләрен үзгәртү яки жирлекнең шәһәр округы белән берләшүе нәтижәсендә килеп чыккан сайлаучыларның санын 25% тан арттыру;

6) гражданның ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актыны бастырып чыгару срогын бозу.

2. Үз-үзен таркату инициативасы белән Совет депутатлары төркеме, Советның сайланган депутатлары саныннан кимендә өчтән бер өлешен, жирлек башлыгы чыгыш ясарга мөмкин.

Үз-үзен таркату турындагы Инициатива язма гариза белән рәсмиләштерелә һәм советка кертелә. Инициатив төркемнең барлык депутатлары, авыл жирлегенә башлыгы имзалаган язма гаризада үз-үзен таркату сәбәпләрен күрсәтеп, үз-үзен таркату турында тәкъдим, үзен таркату инициаторы яки инициаторлары (фамилиясе, исеме, атасының исеме), шәхси имзасы һәм аны кертү датасы күрсәтелгән булырга тиеш.

3. Үз-үзен таркату турында гариза советның чираттагы йә чираттан тыш сессиясендә каралырга тиеш, ләкин Документлар советка кергән көннән бер айдан да соңга калмыйча.

Советның үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карау дәвамлылығы барлык хәлләрне һәм үз-үзен таркату инициативасының нигезләрен һәрьяклы һәм объектив тикшерү мөмкинлеген гарантияләргә тиеш.

4. Үз-үзен таркату турындагы карар Совет депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән ике тавышы белән Советның якындагы сессиясендә яшерен тавыш бирү юлы белән йә Советның чираттан тыш сессиясендә кабул ителә.

5. Совет депутатларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга китерә.

6. Совет яисә аның үз-үзен таркату вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, яңа чакырылыш Дәүләт Советы депутатларын муниципаль сайлаулар законнар нигезендә билгеләнә һәм уздырыла.

39 Статъя. Жирлек советының үз-үзен таркату турында Карар кабул итү тәртибе

1. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы карары жирлек башлыгы яки депутатлар төркеме инициативасы белән жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә яртысыннан да ким булмаган санда кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында Карар кабул итү инициативасы күрсәтелергә тиеш түгел:

1) жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;

2) жирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтәләше турында хисап раслау чорында;

3) жирлек башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирү уздыру чорында йә аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта.

3. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен таркату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен таркату сәбәпләрен нигезләүче башка материаллар кушылырга мөмкин.

4. Депутатлар арасынан үз-үзен таркату мәсьәләсен алдан карау өчен жирлек Советы карары белән комиссия төзелә. Авыл жирлегенә Советы яки авыл жирлегенә башлыгы карары белән жирлек советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә халык алдында тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Авыл жирлегенә Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карау дәвамлылығы жирлек Советы депутатлары һәм жирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартлары һәм нигезләмәләре буенча һәрьяклы һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен таркату турында карар үз-үзен таркату турындагы инициативаны тәкъдим иткән көннән ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы карар, яшерен тавыш бирү юлы белән, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән ике тавыш белән кабул ителә.

7. Жирлек Советы үз-үзен таркату турында тәкъдим кире каккан очракта, үз-үзен таркату турында кабат инициатива үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да соңга калмыйча күрсәтелергә мөмкин.

40 Статья. Жирлек Башлыгы

1. Жирлек башлыгы жирлекнең иң югары вазыйфаи заты булып тора, элге устав белән жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү буенча үз вәкаләтләре бирелә.

2. Жирлек башлыгы жирлек Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе булып тора.

3. Авыл жирлеге башлыгы вазыйфасының рәсми атамасы - «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Ямаширмә авыл жирлеге башлыгы»

3. Жирлек башлыгы үз вәкаләтләрен даими нигездә башкара.

4. Жирлек башлыгы бер үк вакытта жирлек советын һәм жирлек башкарма комитетын җитәкли.

5. Авыл жирлеге башлыгы авыл жирлеге халкына һәм советка контроль һәм хисап тотты.

6. Жирлек башлыгы закон һәм элге Устав нигезендә яшерен тавыш биргәндә гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә 5 елга сайлана.

Жирлек башлыгы вакытыннан алда муниципаль сайлауларда сайланган очракта, аның вәкаләтләре вакыты элге Уставның 13 статьясындагы 4 өлеше нигезләмәләрен исәпкә алып билгеләнә.

7. Жирлек башлыгы итеп тавыш бирү көненә 21 яшькә җиткән Россия Федерациясе гражданы сайлана ала.

Жирлек башлыгы вәкаләтләре яңа сайланган жирлек башлыгы вазифасына кергән көннән башлана һәм туктатыла.

8. Авыл жирлеге башлыгы вазыйфасына керешү Совет утырышында тантаналы рәвештә сайланганнан соң өч атнадан да соңга калмыйча башкарыла.

9. Жирлек башлыгы Россия Федерациясе Федераль Собраниеде Дәүләт Думасы депутаты, Россия Федерациясе Федераль Собраниеде Федерация Советы әгъзасы, Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимиятенә закон чыгару (вәкиллеке) органнары депутаты була алмый, Россия Федерациясенә башка дәүләт вазыйфаларын, Россия Федерациясе субъектларының дәүләт вазыйфаларын, шулай ук дәүләт граждан хезмәте вазыйфаларын һәм муниципаль хезмәт вазыйфаларын били алмый.

10. Жирлек башлыгы хокукы түгел:

1) эшқуарлык эшчәнлеге белән шәхсән яки ышанычлы затлар аша шөгыйльләнергә, шулай ук хужалык итүче субъект (торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларыннан, бакчачылык, яшелчәчелек, дача кулланучылар кооперативларыннан, күчәмсез милек милекчеләр ширкәтеннән һәм һөнәр берлегеннән тыш), әгәр федераль законнарда башкача каралмаган булса яисә федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә муниципаль хокукый актта билгеләнгән тәртиптә билгеләнгән тәртиптә билгеләнмәгән булса) белән идарә итүдә катнашырга; аңа бу оешма белән идарә итүдә катнашу йөкләмәсе бирелмәгән;

2) башка түләүле эшчәнлек белән шөгыйльләнергә, мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш. Шулай ук вакытта мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек бары тик чит ил дәүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданныгы булмаган затлар акчалары хисабына гына

финанслана алмый, әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкача каралмаган булса;

3) Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, Попечительләр яки Күзәтчелек советлары, Россия Федерациясе территориясендә эшләүче чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм аларның структур бүлекчәләре составына керергә.

11. Жирлек башлығы, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, башка муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы депутаты яисә башка муниципаль берәмлекнең сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләрен бер үк вакытта үти алмый.

12. Жирлек башлығының жинаять яки административ жаваплылыкка тарту, аны кулга алу, тентү, сорау алу, аңа карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук торак һәм (яки) хезмәт урынын, аның багажын, шәхси һәм хезмәт транспорт чараларын тоткарлаганда, кулга алу, тентү, Сорау алганда, жирлек башлығына карата оператив-эзләү чаралары үткәргәндә, федераль законнар белән билгеләнә.

13. Авыл жирлегә башлығы әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм жирлек башлығы статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның вәкаләтләре вакыты чыкканнан соң да, жинаять яки административ жаваплылыкка тартылырга тиеш түгел. Әлегә нигезләмә авыл жирлегә башлығы тарафыннан халык алдында мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очракларына кагылмый.

14. Авыл жирлегә башлығы гражданлык яки жинаять эше яки административ хокук бозу эше буенча яклаучы яки вәкил (законлы вәкиллеке очракларыннан тыш) буларак катнаша алмый.

15. Жирлек башлығы 2008 елның 25 декабрәндәге «Коррупциягә каршы тору турында» 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләрен һәм тыюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш.

41 Статъя. Жирлек Башлығы Вәкаләтләре

1. Жирлек башлығы үз вәкаләтләре чикләрендә:

1) башка муниципаль берәмлекләренә жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданнар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә жирлек исемнән эш итә, ышанычнамәсез жирлек исемнән эш итә;

2) жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек советы утырышларын чакыра һәм аларга рәислек итә;

3) әлегә Уставта билгеләнгән тәртиптә жирлек Советы кабул иткән хокукый актларга кул куя һәм халыкка житкерә;;

4) үз вәкаләтләре кысаларында жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

5) жирлек Советы эшендә хәбәрдарлыкны тәэмин итү һәм жәмәгатьчелек фикерен исәпкә алу буенча чаралар күрә;

6) гражданнарны кабул итүне, аларның мөрәжәгатьләрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карауны оештыра;

- 7) жирлек Советы сессияләре беркетмәләренә кул куя;
- 8) жирлек Советы аппараты эшенә житәкчелек итә;;
- 9) жирлек Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны координацияли;;
- 10) жирлек акчалары белән расланган Бюджет вәкаләтләре чикләрендә эш итә; Жирлек советы эшчәнлеген карап тоту һәм тәмин итү өчен жирлек бюджетында каралган чыгымнар буенча чараларны бүлүче булып тора;
- 11) законнар һәм әлеге Устав нигезендә гражданның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча жирлек советының хокукый актын кабул итүне оештыра;
- 12) жирлек территориясендә эш итүче жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән тиешле үзара хезмәттәшлеген тәмин итә;
- 13) жирлек исеменнән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнары белән шартнамәләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек һәм гамәлләрне координацияләү турында килешүләр һәм килешүләр төзи;;
- 14) жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итә;
- 15) авыл жирлегә башкарма комитеты эшчәнлегенә бертөсле идарә итү принципларында житәкчелек итә һәм жирлек башкарма комитеты тарафыннан аның вәкаләтләренә кергән вәкаләтләренә үтәү өчен шәхси җаваплылык тота;
- 16) жирлек Советы, башка жирле үзидарә органнары һәм башка муниципаль берәмлекләр, дәүләт хакимияте органнары, гражданны һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә жирлекнең башкарма комитетын тәкъдим итә.;
- 17) жирлек Советы каравына жирлек бюджеты проектларын һәм аның үтәлеше турында хисапларны тәкъдим итә;
- 18) жирлек Советы каравына жирлекнең комплекслы социаль-икътисадый үсеше планнары һәм программалары проектларын һәм аларның үтәлеше турында хисапларны тәкъдим итә;
- 19) жирлек Советы раславына Башкарма комитет структурасы проектын кертә, жирлек Башкарма комитетының штат расписаниесен раслый, хезмәткәрләренң чик санына һәм хезмәткә түләү фондына билгеләнгән чик санга туры килә.;
- 20) муниципаль хезмәткәрләренә һәм авыл жирлегә Башкарма комитетының башка хезмәткәрләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлеген контрольдә тота, аларга карата кызыксындыру һәм дисциплинар җаваплылык чаралары күрә;
- 21) жирлек башкарма комитеты Федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итә, аларның үтәлеше өчен персонал җавап тота; тиешле законнар нигезендә һәм үтәү йөзеннән тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара.;

22) жирлек башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән жирле әһмияттәге мәсьәләләр буенча хокукий актлар, шулай ук жирлек башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукий актлар чыгара;

23) жирлек советына үз эшчәнлегә һәм Башкарма комитет эшчәнлегә турында хисап бирә;

24) халыкка даими рәвештә жирлек башкарма комитеты эшчәнлегә турында хәбәр итә, авыл жирлегә башкарма комитеты хезмәткәрләре тарафыннан гражданнарны кабул итүне оештыра, айга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә гражданнарны кабул итә, гражданнарның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикаятләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

25) дәүләт һәм башка органнарда жирлек мәнфәгатләрен тәмин итү һәм яклау буенча чаралар күрә, жирлек башкарма комитеты исемнән судка гариза бирә, ышанычнамәләр бирә;

26) жирлек территориясендә гражданнар оборонасы белән житәкчелек итүне гамәлгә ашыра.

27) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлекләр башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләренә, шулай ук әлегә Устав, жирлек Советы карарлары белән жирлек башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

2. Жирлек башлыгы вакытлыча булмаганда яисә үз вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан очракта, аның вәкаләтләрен әлегә мәсьәлә буенча махсус чыгарылган хокукий акт нигезендә жирлекнең жирле үзидарә вазыйфаи заты тулысынча гамәлгә ашыра.

3. Авыл жирлегә башлыгы жирлек советына ел саен үз эшчәнлегә, Башкарма комитет эшчәнлегә, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләренә хәл итү турында отчет бирә.

42 Статья. Жирлек башлыгы урынбасары

1. Жирлек башлыгы тәкъдиме белән жирлек Советы тарафыннан депутатлар арасынан жирлек башлыгы урынбасары сайлана.

2. Жирлек башлыгы урынбасары, әгәр жирлек Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

3. Жирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, жирлек башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

4. Жирлек башлыгы урынбасары жирлек Советы Регламентында билгеләнгән вазыйфаларны бүлү буенча функцияләренә үти, жирлек башлыгы йөкләмәләрен үти, ә вакытлыча булмаганда (авыру яки отпускка бәйлә рәвештә) яки үз бурычларын үти алмаса, яисә вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылса, жирлек башлыгы вазыйфаларын башкара.

5. Жирлек башлыгы урынбасары вәкаләтләре әлегә Уставның 38 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

6. Авыл жирлегә башлыгы урынбасары, жирлек башлыгы инициативасы белән яисә жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше таләбе буенча кабул ителә торган авыл жирлегә Советы карары буенча да вазыйфадан теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Жирлек башлыгы

урынбасарын чакыртып алу турындагы карар жирлек Советы депутатларының билгелэнгән санынан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

43 Статъя. Жирлек башлыгы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкалар;
- 3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага жиберү;
- 4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфадан читләштерү.;
- 5) суд тарафыннан эшкә яраксыз яисә чиклэнгән эшчән дип тану;
- 6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яисә вафат булган дип игълан итү;
- 7) судның гаепләү карарының үз көченә керүе;
- 8) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;
- 9) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату, чит ил гражданлыгын туктату – аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланьрга, аларга чит ил гражданлыгын алырга йә аларга Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы чит ил гражданы яисә башка документ алу хокукына ия, аның нигезендә чит ил гражданы булган Россия Федерациясе гражданы чит ил дәүләте гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы, жирле үзидарә органнарына сайланьрга хокукы;
- 10) сайлаучылар тарафыннан фикерләр;
- 11) сәламәтлек торышы буенча суд тәртибендә билгелэнгән сәләтсезлек дәрәжәсе буенча жирлек башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашырырга;
- 12) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә, шулай ук жирлек бетерелгән очракта, жирлекне үзгәртеп кору.;
- 13) жирлекнең шәһәр округы белән берләшүенә бәйле рәвештә муниципаль берәмлек статусын югалтуы;
- 14) жирлек чикләрен үзгәртү яки жирлекнең муниципаль берәмлек белән берләшүе нәтижәсендә килеп чыккан сайлаучыларның санын 25% тан арттыру.;
- 15) Турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу.;

2. Авыл жирлеге башлыгы үз теләге белән жирлек Советына отставкага китү турында гариза жиберә. Отставка нәтижәсендә авыл жирлеге башлыгы вәкаләтләрен туктату, үз теләге белән, гариза бирелгән көннән алып 1 айдан да соңга калмыйча, Совет карары белән рәсмиләштерелә.

Әгәр Совет билгелэнгән срокта карар кабул итмәсә, жирлек башлыгы вәкаләтләре күрсәтелгән сроктан соң киләсе көннән туктатылган дип санала.

Жирлек башлыгының отставкага китүе турындагы гаризасы Совет карары кабул ителгәннән соң кире алынмый.

Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1, 5-9, 11 пунктларында каралган очрақларда жирлек башлыгы вәкаләтләре әлеге пунктларда каралган нигезләр житкәннән соң туктатыла, бу хакта Советның якындагы сессиясендә тиешле карар кабул ителә.

Әлеге статьяның 1 өлешендәге 3, 4, 12-14 пунктларында каралган очрақларда жирлек башлыгы вәкаләтләре тиешле хокукый акт үз көченә кергән көннән яисә анда күрсәтелгән сроктан туктатыла.

Әлеге статьяның 1 өлешендәге 10 пунктында каралган очрақта, жирлек башлыгы вәкаләтләре чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләрен рәсми бастырып чыгарган көннән туктатыла, бу хакта Советның якындагы сессиясендә тиешле карар кабул ителә.

3. Жирлек башлыгы 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» гы Федераль законда билгеләнгән чикләүләренә үтәмәгән очрақта, аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла.

4. Әгәр жирлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда жирлек Советы вәкаләтләре тәмамланганчы алты айдан да кимрәк вакыт эчендә туктатылса, жирлек Советы карары буенча яңа башлык сайлау үткәрелмәскә мөмкин.

44 Статья. Авыл жирлегә башкарма комитеты

1. Жирлекнең башкарма комитеты әлеге устав белән жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү буенча һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен вәкаләтләр бирелгән жирлекнең башкарма – боеру органы булып тора.

2. Авыл жирлегә Башкарма комитетының рәсми атамасы – «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Ямаширмә авыл жирлегә башкарма комитеты»

3. Авыл жирлегә башкарма комитеты авыл жирлегә Советына хисап тотты һәм контрольдә тотылды.

4. Авыл жирлегә башкарма комитеты үз исеме белән мөһер, бланклар, шулай ук үзенә Граждан хәле актларын дәүләт теркәвенә алу вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән Россия Федерациясе гербы сурәте төшерелгән түгәрәк мөһер бар.

5. Жирлекнең башкарма комитеты эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

45 Статья. Жирлек башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитетның структурасы жирлек башлыгы тәкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Авыл жирлегә башкарма комитеты структурасына түбәндәгеләр керә: Башкарма комитет житәкчесе – Жирлек башлыгы, Башкарма комитет секретаре, Башкарма комитетның башка вазыйфай затлары.

46 Статья. Жирлек башкарма комитетының бюджет вәкаләтләре

Башкарма комитет түбәндәге бюджет вәкаләтләрен башкара::

- 1) жирлек бюджеты проектын, шулай ук жирлекнең комплекслы социаль - икътисадый үсеше программалары проектларын Советка тәкъдим итү өчен төзи;;
- 2) жирлек бюджетының үтәлешен тәмин итә һәм күрсәтелгән бюджетның үтәлеше турында хисап һәм жирлекнең комплекслы социаль - икътисадый үсеше программаларының үтәлеше турында хисап төзи, аларны советка бирү өчен;
- 3) муниципаль бурыч алулар, муниципаль бурыч белән идарә итү һәм муниципаль активлар белән идарә итүне гамәлгә ашыра, муниципаль гарантияләр, бюджет кредитлары бирә;
- 4) жирлекнең икътисады һәм социаль өлкәсе торышын характерлый торган статистик күрсәткечләр жыюны оештыра, күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына тапшыра;;
- 5) жирлекнең муниципаль программаларын эшләү, аларны формалаштыру һәм тормышка ашыру турында карарлар кабул итү тәртибен билгели;
- 6) Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган башка норматив хокукый актлар нигезендә бүтән бюджет вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

47 Статья. Авыл жирлеге башкарма комитетының муниципаль милек белән идарә итү, жирлек территориясендә предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә вәкаләтләре

Авыл жирлеге башкарма комитеты муниципаль милек белән идарә итү өлкәсендә түбәндәге вәкаләтләрен башкара::

- 1) жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәте белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, куллану, алар белән эш итү һәм арендау мәсьәләләрен хәл итә;
- 2) жирлек Советы карары белән билгеләнә торган очракларда жирлек Советы килешүенә (раславына) муниципаль милекне читләштерү, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр әзерли һәм кертә;;
- 3) муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән жирлекнең икътисадый һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында килешүләр төзи; жирлек территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә;;
- 4) жирлек советы билгеләгән тәртиптә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, аларның эшчәнлек максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениеләрен һәм Предприятиеләрне үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчеләрен биләп торган вазыйфадан азат итә;;
- 5) муниципаль заказ формалаштыра һәм урнаштыра; бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан муниципаль заданиене үтәүне финанс ягыннан тәмин итүне гамәлгә ашыра; жирлекне төзекләндерү, халыкка коммуналь хезмәт күрсәтү, социаль инфраструктура объектларын төзү һәм ремонтлау, продукция житештерү, халыкның көнкүреш һәм социаль – мәдәни ихтыяжларын канәгатьләндерү өчен кирәкле хезмәтләр күрсәтү, моның өчен

каралган үз матди һәм финанс чараларыннан файдаланып, башка эшләр башкаруга заказ бирә;;

6) кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

7) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә башка вәкаләтләр.

48 Статья. Авыл жирлеге башкарма комитетының халыкка коммуналь-көнкүреш, сәүдә хезмәте күрсәтү, кулланучылар хокукларын яклау өлкәсендә вәкаләтләре Авыл жирлеге башкарма комитеты халыкка коммуналь-көнкүреш, сәүдә хезмәте күрсәтү, кулланучылар хокукларын яклау өлкәсендә түбәндәге вәкаләтләргә башкара.:

1) жирлек чикләрендә электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итүне, шулай ук халыкны ягулык белән тәмин итүне һәм халыкны Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә ягулык белән тәмин итүне оештыра;

2) халыкны су белән тәмин итүне оештыра, шул исәптән кайнар су белән тәмин итүне, салкын су белән тәмин итүне һәм (яки) ташландык суларны агызуны хәл итүче оешмалар үз йөкләмәләрен, йә күрсәтелгән оешмаларның үз йөкләмәләрен үтәүдән баш тарткан очракта, халыкны су белән тәмин итүне һәм (яки) ташландык суларны агызуны оештыру буенча чаралар күрә;

3) жирлекнең су белән тәмин итү һәм ташландык суларны агызу схемаларын раслый;

4) жирлек территориясен төзекләндерүне (урамнарны яктырту, территорияләргә яшелләндерүне, урам исемнәре һәм йорт номерлары язылган күрсәткечләр урнаштыруны, кече архитектура формаларын урнаштыруны һәм карап тотуны да кертеп) оештыра.;

5) жирлек халкының массакүләм ял итү өчен шартлар тудыра һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерүне оештыра;

6) жирлек халкын сәүдә, жәмәгать туклануы, көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра; базарлар һәм ярминкәләр оештыра;

7) Күмү урыннарын карап тоту һәм ритуаль хезмәтләр оештыра;

8) көнкүреш калдыкларын һәм чүп-чар жыюны һәм чыгаруны оештыра;

9) кулланучыларның шикаятьләрен карый, кулланучылар хокукларын яклау мәсьәләләре буенча аларга консультацияләр бирә;

10) кулланучылар хокукларын яклауга (билгесез кулланучылар даирәсен) судларга мөрәжәгать итә.;

11) кулланучының сыйфатсыз товарлар (эшләр, хезмәт күрсәтүләре), шулай ук тормыш, сәламәтлек, кулланучылар мөлкәтенә һәм әйләнә-тирә мохит өчен куркыныч булган товарлар (эшләр, хезмәт күрсәтүләре) кулланучысының шикаяте буенча ачыкланганда, бу хакта товарларның (эшләр, хезмәтләрен) сыйфатын һәм куркынычсызлыгын тикшереп торучы федераль башкарма хакимият органнарына кичекмәстән хәбәр итә.;

12) кулланучыларның билгесез даирәсенә карата житештерүче (башкаручы, сатучы, вәкаләтле оешма яки вәкаләтле индивидуаль эшкуар, импортер)

тарафыннан хокукка каршы гамәлләрне туктату турында судларга дәгъвалар белдерә;

13) авыл хужалыгы житештерүен үстерүдә ярдәм итә, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

14) торак пунктларда гражданның урамнар, мәйданнары һәм башка яшәү территорияләренә исем бирә, йортларның номерларын билгеләү, урамнарны яктыртуны оештыру һәм урам исемнәре һәм йорт номерлары язылган күрсәткечләр куюны үз эченә ала.;

15) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә башка вәкаләтләр.

49 Статья. Авыл жирлеге башкарма комитетының төзелеш, транспорт һәм элементә өлкәсендә вәкаләтләр

Авыл жирлеге башкарма комитеты төзелеш, транспорт һәм элементә өлкәсендә түбәндәге вәкаләтләрне башкара.:

1) жирлекнең генераль планы проектын эшли;

2) жирлекнең жирдән файдалану һәм төзелеш Кагыйдәләре проектын эшли, жирлек территориясен планлаштыру буенча документлар әзерли.;

3) жирлек территориясендә капитал төзелеш объектларын төзүне, үзгәртеп коруны тормышка ашырганда, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында, башка федераль законнарда каралган очраклардан тыш), объектларны файдалануга тапшыруга рөхсәт бирә.;

4) жирлекнең шәһәр төзелеше проектлаштыруның жирле нормативларын эшли.;

5) Биектау муниципаль районы муниципаль берәмлегенең территориаль планлаштыру схемасы проектын, жирлекнең социаль-икътисадый үсешенә, әлеге объектларның жирлек территориясендә әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясавы ихтималы өлешендә, Биектау муниципаль районы муниципаль берәмлегенең территориаль планлаштыру схемасы проектын килештерә.;

6) жирлекнең коммуналь, транспорт, социаль инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын эшли.;

7) жирлек чикләрендә халыкка транспорт хезмәте күрсәтү һәм халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру өчен шартлар тудыра;

8) почта элементәсе оешмаларына жирлек территориясендә почта элементәсе объектларын урнаштыруда ярдәм күрсәтә, әлеге оешмаларның торак булмаган биналар бүлеп бирү яки почта элементәсе бүлекчәләрен һәм башка почта элементәсе объектларын урнаштыру өчен биналар төзү турындагы тәкъдимнәрен карый;

9) жирле почта маршрутларының тотрыклы эшен булдыруга һәм аларга ярдәм итә, почта элементәсе операторларына билгеләнгән контроль срокларда почта жибәрүләрен китерүдә ярдәм итә.;

10) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә башка вәкаләтләр.

50 Статья. Автомобиль юлларыннан файдалану, юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә авыл жирлеге башкарма комитеты вәкаләтләр

Авыл жирлеге башкарма комитеты автомобиль юлларыннан файдалану, юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә түбәндәге вәкаләтләрне башкара.:

- 1) жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген һәм аларда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итүне, шул исәптән парковкалар (парковка урыннары) булдыруны һәм эшләвен тәмин итүне, жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларының сакланышына муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;
- 2) әлеге объектларны проектлау нормалары, төзелеш планнары һәм генераль схемалары нигезендә жирлек юлларын каралган сервис объектлары белән тәмин итү буенча чаралар күрә;
- 3) юл хәрәкәтендә катнашучыларның ихтыяжларын максималь канәгатьләндерү һәм аларның куркынычсызлыгын тәмин итү максатларында сервис объектларының эшен оештыра;
- 4) юл хәрәкәтендә катнашучыларга сервис объектларының булуы һәм якин-тирә медицина оешмаларының, элемент оешмаларының урнашуы турында мәгълүмат, шулай ук тиешле юлларда хәрәкәт итү шартлары турында мәгълүмат бирә;
- 5) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә башка вәкаләтләр.

51 Статья. Торак мөнәсәбәтләре өлкәсендә авыл жирлеге башкарма комитеты вәкаләтләре

Авыл жирлеге башкарма комитеты торак мөнәсәбәтләре өлкәсендә түбәндәге вәкаләтләргә башкара:

- 1) жирлекнең муниципаль торак фонды исәбен алып бара һәм муниципаль торак контролен гамәлгә ашыра;
- 2) билгеләнгән тәртиптә социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтажлар буларак гражданның исәпкә алуны алып бара;
- 3) торак биналарны торак булмаган биналарга һәм торак булмаган биналарга Россия Федерациясе Торак кодексы һәм шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турындагы законнар таләпләрен үтәүне исәпкә алып торак урыннарына күчәрүне гамәлгә ашыра;
- 4) торак биналарны үзгәртеп коруны һәм яңадан планлаштыруны килештерә;
- 5) жирлекнең муниципаль торак фондының торак урыннарын билгеләнгән тәртиптә яшәү өчен яраксыз дип таний;
- 6) Гражданның аз керемлеләр дип тану һәм аларга муниципаль торак фондыннан социаль наем шартнамәләре буенча торак урыннары бирү максатларында гаиләнең һәр әгъзасына туры килә торган керем күләмен һәм гаилә әгъзалары милкендәге һәм салым салынырга тиешле мөлкәт хакын билгели;
- 7) жирлекнең муниципаль торак фондын карап тотуны, төзүне оештыра, торак төзелеше өчен шартлар тудыра;
- 8) жирлекнең муниципаль торак фондыннан социаль наем шартнамәләре буенча аз керемле гражданның билгеләнгән тәртиптә торак урыннары бирә;
- 9) энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәлеләген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны гамәлгә ашыра, биналары муниципаль берәмлек чикләрендә муниципаль торак фонды булган күпфатирлы йортларга энергетика тикшерүен үткәрүне оештыра, энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәлеләген арттыру турында законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә;

10) коммуналь инфраструктура системасына тоташуга тарифларны, коммуналь комплекс оешмаларының тоташуга тарифларын, коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга өстәмәләр, кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмәләр тарифларны жайга сала.

11) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә башка вәкаләтләр.

52 Статъя. Жир мөнәсәбәтләрен жайга салу һәм жир асты байлыкларыннан файдалану өлкәсендә авыл жирлеге башкарма комитеты вәкаләтләре

Жир мөнәсәбәтләрен жайга салу һәм жир асты байлыкларыннан файдалану өлкәсендә жирлекнең башкарма комитеты:

1) жирлекнең муниципаль милкендәге жир кишәрлекләре белән идарә итә һәм эш итә;;

2) жирләрене, авыл хужалыгы билгеләнешендәге жирләрдән тыш, билгеләнгән тәртиптә бер категориядән икенчесенә күчерү;

3) жирлек чикләрендә жирләрене резервлый һәм жир кишәрлекләрен жирлекнең муниципаль ихтыяжлары өчен тартып ала;

4) муниципаль жир контролен гамәлгә ашыра;

5) Россия Федерациясе Жир кодексында каралган очракларда, жирлекнең муниципаль милкендәге жир кишәрлекләрен бирә;;

6) жирлекнең генераль планы проектын һәм жирлекнең башка шәһәр төзелеше документлары проектларын Россия Федерациясенә шәһәр төзелеше кодексы нигезендә әзерли һәм жирлек Советына раслауга кертә, аларның үтәлешен тәмин итә;

7) халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, тиешле органнарға предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы, табигатьтән файдалану турындагы законнарны бозучы гамәлләре турында хәбәр итә;

8) муниципаль милектә булган жирләрдән рациональ файдалану һәм саклауны планлаштыруны һәм оештыруны гамәлгә ашыра;

7) гомумтаралган файдалы казылмалар чыгарганда, шулай ук файдалы казылмалар чыгаруга бәйле булмаган жир асты корылмаларын төзегәндә жир асты байлыкларыннан файдалануны һәм саклауны контрольдә тотат;;

9) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә башка вәкаләтләр.

53 Статъя. Су объектларыннан файдалану һәм аларны саклау өлкәсендә авыл жирлеге башкарма комитеты вәкаләтләре

Авыл жирлеге башкарма комитеты су объектларыннан файдалану һәм аларны саклау өлкәсендә түбәндәге вәкаләтләренә башкара::

1) жирлекнең муниципаль милкендәге су объектларына карата Россия Федерациясе Су кодексында каралган вәкаләтләренә гамәлгә ашыра;;

2) су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү, аларның тормышын һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыра;

3) жирлекнең муниципаль милкендә булган су объектларыннан файдалану чикләүләре турында халыкка хәбәр итә;

- 4) суның тискәре йогынтысын булдырмау һәм аның нәтижеләрен бетерү чараларын гамәлгә ашыра;
- 5) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә башка вәкаләтләр.

54 Статья. Авыл жирлеге башкарма комитетының халыкка социаль-мәдәни хезмәт күрсәтү, Архив эше өлкәсендә вәкаләтләр

Авыл жирлеге башкарма комитеты халыкка социаль-мәдәни хезмәт күрсәтү, Архив эше өлкәсендә түбәндәге вәкаләтләрне башкара::

- 1) халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне, жирлек китапханәләренең китапханә фондларының сакланышын тәмин итүне һәм туплауны оештыра;
- 2) жирлек халкын мәдәният оешмалары хезмәтләрә белән тәмин итү һәм ял оештыру өчен шартлар тудыра;
- 3) жирлек милкендә булган мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклауны, куллануны һәм популярлаштыруны гамәлгә ашыра;
- 4) жирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларын дәүләт тарафыннан саклауны гамәлгә ашыра;;
- 5) жирле традицион халык сәнгәтен үстерү өчен шартлар тудыра, жирлектә халык сәнгәтен саклап калу, торгызу һәм үстерүдә катнаша;
- 6) жирлек территориясендә физик культура һәм массакүләм спорт үсеше өчен шартлар тәмин итә, жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндрерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыра;
- 7) жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләрү чараларын оештыра һәм тормышка ашыра;
- 8) жирлекнең архив фондларын формалаштыра;
- 9) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә башка вәкаләтләр.

55 Статья. Жирлек башкарма комитетының территориаль, Гражданнар оборонасы, халыкны һәм территорияне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә вәкаләтләр

Авыл жирлеге башкарма комитеты территориаль, гражданнар оборонасы, халыкны һәм жирлек территориясендә гадәттән тыш хәлләрдән табигый һәм техноген характердагы түбәндәге вәкаләтләрне тормышка ашыра:

- 1) территориаль оборона һәм гражданнар оборонасы, халыкны һәм жирлек территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыра һәм тормышка ашыра;
- 2) үткәрә чаралар буенча гражданнар оборонасы, эшли һәм тормышка ашыра планнарын Гражданнар оборонасы һәм халыкны яклау;
- 3) жирлек халкын гражданнар оборонасы өлкәсендә әзерләрү һәм укыту уздыра;
- 4) хәрби гамәлләр алып барганда яки бу гамәлләр нәтижәсендә барлыкка килгән куркынычлар турында, шулай ук табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү куркынычы турында, саклау корылмалары һәм башка гражданнар оборонасы объектлары турында халыкка хәбәр итүнең муниципаль системаларын даими әзерлек хәлендә булдыра һәм хуплый.;

- 5) куркынычсыз районнарда халыкны, матди һәм мәдәни кыйммәтләренә эвакуацияләү буенча чаралар үткәрә;
- 6) сугыш вакытында оешмаларның тотрыклы эшләвен тәмин итү буенча беренчел чаралар үткәрә;
- 7) Гражданның оборонасы максатларында азык-төлек, медицина чаралары һәм башка чаралар запасларын булдыра һәм үз эченә ала;
- 8) халыкка үз вакытында хәбәр итүне, шул исәптән халыкка, хәрби гамәлләр алып барганда яки бу гамәлләр нәтижәсендә барлыкка килгән куркынычлар турында, шулай ук табигий һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү яисә барлыкка килү куркынычы турында халыкка ашыгыч хәбәр итүне тәмин итә;
- 9) халыкны, жирлек территориясен гадәттән тыш хәлләрдән яклау өчен кирәкле көчләр һәм чаралар әзерләүне һәм аларны әзерләүне, халыкны бу хәлләрдә саклану ысулларына һәм гамәлләргә өйрәтүне гамәлгә ашыра;;
- 10) халыкка гадәттән тыш хәлләр турында мәгълүмат бирүне гамәлгә ашыра;
- 11) халыкны һәм жирлек территориясен гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендәге чараларны финанслауны гамәлгә ашыра;
- 12) гадәттән тыш хәлләренә бетерү өчен финанс һәм матди ресурслар резервларын булдыра;
- 13) авария-коткару һәм башка кичектергесез эшләренә оештыра һәм үткәрә, шулай ук аларны уздырганда жәмәгать тәртибен хуплый; үз көчләре һәм чаралары житәрлек булмаганда, Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарына ярдәм сорап мөрәжәгать итә.;
- 14) оешмаларның гадәттән тыш хәлләрдә тотрыклы эшләвенә ярдәм итә;
- 15) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә башка вәкаләтләр.

56 Статья. Муниципаль Янғын сагы һәм авария-коткару хезмәтләре эшчәнлегә өлкәсендә авыл жирлегә башкарма комитеты вәкаләтләре

Авыл жирлегә башкарма комитеты муниципаль Янғын сагы һәм авария-коткару хезмәтләре эшчәнлегә өлкәсендә түбәндәге вәкаләтләренә башкара::

- 1) жирлекнең торак пунктлары чикләрендә беренчел янғын куркынычсызлыгы чараларын тәмин итә;
- 2) ирекле янғын сагы оештыру, шулай ук Гражданның беренчел янғын куркынычсызлыгы чараларын тәмин итүдә катнашуы өчен башка формаларда шартлар тудыра;
- 3) янғын куркынычсызлыгын тәмин итү буенча чаралар, жирлек территориясен үстерү планнары, схемалары һәм программалары үз эченә ала;
- 4) Татарстан Республикасы дөүләт хакимияте органнарына янғын куркынычсызлыгы чаралары турында халыкка мәгълүмат бирүдә, шул исәптән Халык жыелышларын оештыру һәм үткәрү юлы белән дә, ярдәм күрсәтә;
- 5) жирлек территориясендә авария-коткару хезмәтләрен һәм (яки) авария-коткару формираниеләрен булдыра, аларның эшчәнлеген оештыра һәм оештыра.;
- 6) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә башка вәкаләтләр.

57 Статья. Коммуналь комплекс оешмаларының тарифларын һәм өстәмэләрен жайга салу өлкәсендә авыл жирлеге башкарма комитеты вәкаләтләре
Коммуналь комплекс оешмаларының тарифларын һәм өстәмэләрен жайга салу өлкәсендә жирлекнең башкарма комитеты түбәндәге вәкаләтләргә башкара::

- 1) коммуналь комплекс оешмалары хезмәтләрен кулланучылар өчен үтемлелек билгеләү өчен кулланыла торган критерийлар системасын билгели;
- 2) тарифлар һәм өстәмәләр турында мәгълүмат бастыра;
- 3) «коммуналь комплекс оешмалары тарифларын жайга салу нигезләре турында» 2004 елның 30 декабрдәге 210-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән, коммуналь комплекс оешмалары тарафыннан үтәләргә тиешле вәкаләтләр чикләрендә карарлар кабул итә һәм күрсәтмәләр бирә.;
- 4) Татарстан Республикасының жайга салу органы тарафыннан жирлек өчен билгеләнгән чик индекс нигезендә коммуналь комплекс оешмалары хезмәтләре күрсәтүгә тарифларга өстәмәләр билгели;
- 5) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә башка вәкаләтләр.

58 Статья. Федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә авыл жирлеге башкарма комитеты вәкаләтләре

- 1) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.;
- 2) дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән матди һәм финанс чараларын исәпкә алып бара һәм тиешле файдалануны тәмин итә;
- 3) федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра.;

59 Статья. Оборона, мобилизация эзерлек һәм мобилизация өлкәсендә авыл жирлеге башкарма комитеты вәкаләтләре

- 1) үз компетенциясе кысаларында хәрби идарә органнары белән үзара бәйләнештә торы, жирлек территориясендә оборона өлкәсендә законнарның үтәлешен тәмин итү.;
- 2) эшчәнлек күрсәтелгән органнар эшчәнлегә белән бәйле булган башкарма комитетның һәм оешмаларның мобилизация эзерлеген һәм мобилизацияләнүен оештыру, тәмин итү һәм аңа җитәкчелек итү.

Мәкалә 60. Жирлек башкарма комитетының башка вәкаләтләре 1. Жирлек башкарма комитеты түбәндәге башка вәкаләтләргә башкара::

- 1) жирлек ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны, «Федераль милектә булган су объектларында ясалма жир кишәрлекләре турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2011 елның 19 июлдәге 246-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә ясалма жир кишәрлегә төзү турында шартнамә төзү хокукына ачык аукцион үткәрүне тәмин итә.;

- 2) жирлек башлыгы эшчэнлеген оештыру, хокукый, мэгълүмати, матди-техник һәм башка яктан тээмин итүне гамәлгә ашыра;
 - 3) жирлекнең архив фондларын формалаштыруны тээмин итә;
 - 4) жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү максатларында, әлеге Уставның 8 статьясындагы 1 өлешенәң 4, 6 һәм 9 пунктларында каралган гражданнарны жирлек өчен әһәмиятле булган эшләрне (шул исәптән дежурлыкларны) ирекле нигездә башкаруга жәлеп итү турында Карар кабул итә һәм аларны үткәрүне оештыра.;
 - 5) муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару, жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль хокукый актлар проектлары турында фикер алышу, муниципаль берәмлек халкына муниципаль берәмлекнең социаль-икътисадый һәм мәдәни үсеше, аның ижтимагый инфраструктурасын үстерү һәм башка рәсми мэгълүматны житкерү өчен массакуләм мэгълүмат чарасын гамәлгә куя;
 - 6) федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элементләргә гамәлгә ашыра;
 - 7) жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә буенча, законнар, әлеге Устав, жирлек Советы карарлары белән жирлек Советы яисә башка жирле үзидарә органнары вәкаләтләрәннән тыш, башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.
2. Башкарма комитет жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләргә хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:
- 1) жирлек музейлары төзи;
 - 2) жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр кыла;
 - 3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнаша;
 - 4) жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни мохтариятләрнең хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;
 - 5) Россия Федерациясә халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны тормышка ашыруга ярдәм итә;
 - 6) жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация эзәрләү чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнаша;
 - 7) муниципаль Янгын сагы булдыра;
 - 8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;
 - 9) кеше хокукларын тээмин итүгә жәмәгать контролен һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтә.
 - 10) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында»1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берләшмәләргә тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтә.;
 - 11) федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү сыйфатын бәйсез бәяләүне үткәрүне оештыру өчен шартлар тудыра.

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча кабул ителгән муниципаль хокукый актларында билгеләнгән таләпләрнең үтәлешен, ә тиешле контроль төрләре федераль законнар белән жирлекнең жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кертелгән очракта, шулай ук федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән таләпләрнең үтәлешен муниципаль контрольне оештыралар һәм гамәлгә ашыралар.

Жирлекнең «дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм шәхси эшкуарларның хокукларын яклау турында» 2008 елның 26 декабрдәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле жирле үзидарә органы булып жирлекнең башкарма комитеты тора.

Муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган буларак, жирлек башкарма комитетының функцияләре, эшчәнлек тәртибе, вазыйфаи затлар исемлеге, аларның вәкаләтләре жирлек башкарма комитеты тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.

2. Муниципаль контроль өлкәсендә авыл жирлеге башкарма комитеты вәкаләтләренә керә:

- 1) жирлек территориясендә муниципаль контроль оештыру һәм гамәлгә ашыру;
- 2) жирлекнең жирле үзидарә органнарына бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;
- 3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Татарстан Республикасы норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;
- 4) федераль законнарда, законнарда һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыру.

3. Тиешле эшчәнлек өлкәсендә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, гамәлдәге законнар нигезендә, жирлек башкарма комитеты тарафыннан билгеләнә.

62 Статъя. Жирле үзидарә органнары-юридик затлар

1. Жирлек советына һәм Башкарма комитетына юридик зат хокуклары бирелә, идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль казна учреждениеләре булып тора һәм законнар нигезендә юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәве узарга тиеш.

2. Жирлек советы һәм Башкарма комитеты, юридик затлар буларак, әлеге төр оешмалар өчен Гомуми нигезләмәләр нигезендә, Россия Федерациясе Граждан кодексы нигезендә, казна учреждениеләренә карата эш итәләр.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнарын юридик затлар буларак дәүләт теркәвенә алу өчен жирлекнең тиешле жирле үзидарә органын юридик зат хокуклары белән төзү турында Устав һәм карар нигез булып тора.

4. Юридик затлар сыйфатында органнарны дәүләт теркәвенә алу өчен нигез булып, тиешле органны муниципаль казна учреждениесе рәвешендә гамәлгә кую турында Совет карары һәм жирлек башлыгы тәкъдиме буенча Совет тарафыннан аны раслау тора.

Башка жирле үзидарэ органнары

ЖИРЛЕ ҮЗИДАРЭ ОРГАННАРЫНЫҢ ҮЗАРА ХЕЗМӘТТӘШЛЕГЕ

63 Статъя. Жирлек Советы, жирлек башлыгы, авыл жирлеге башкарма комитеты һәм башка жирле үзидарэ органнарының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләре бүләшү нигезендә жирлек Советы, жирлек башлыгы һәм жирлек башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль гамәлгә ашыралар.

2. Жирлек советы һәм авыл жирлеге башкарма комитеты, жирлекнең икътисади һәм социаль үсеше процесслары белән нәтижәле идарә итү максатыннан, законнарда, әлеге Уставта билгеләнгән формаларда, халык мәнфәгатьләрендә хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Жирлек советы һәм авыл жирлеге башкарма комитеты бер-берсенә кабул ителгән норматив-хокукий актларны кул куйган көннән жиде көн эчендә жибәрәләр.

4. Жирлек башлыгы, жирлекнең башкарма комитеты житәкчесе буларак, жирлек Советының, авыл жирлеге советының хокукий актларын кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турындагы тәкъдим белән жирлек Советына мөрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

5. Башка жирле үзидарэ органнарының үзара хезмәттәшлеге тәртибе жирлек Советы тарафыннан билгеләнергә мөмкин.

64 Статъя. Жирле үзидарэ органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Жирлекнең жирле үзидарэ органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын үткәрү юлы белән йә суд тәртибендә хәл ителә.

VI БАШЛЫГЫ. МУНИЦИПАЛЬ ХЕЗМӘТ

65 Статъя. Муниципаль хезмәтне хокукий жайга салу

Жирлектә муниципаль хезмәтне хокукий жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләү, муниципаль хезмәт үтү шартлары һәм тәртибе дә кертеп, «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 2 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Муниципаль хезмәт турында 2013 елның 25 июнендәге 50-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы кодексы, жирлек Советы тарафыннан расланган Муниципаль хезмәт турындагы Нигезләмә һәм жирлекнең муниципаль хокукий актлары белән гамәлгә ашырыла.

VII БҮЛЕК БАШЛЫГЫ. САЙЛАУ КОМИССИЯСЕ

66 Статъя. Жирлекнең сайлау комиссиясе.

1. Жирлекнең сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне,

муниципаль жирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне, муниципаль жирлекне үзгәртеп коруны оештыра.

2. Жирлекнең сайлау комиссиясе жирле үзидарә органнары структурасына керми торган муниципаль орган булып тора.

3. Жирлекнең сайлау комиссиясе федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау Кодексында билгеләнгән тәртиптә жирлек Советы тарафыннан төзелә.

4. Жирлек сайлау комиссиясенең вәкаләтләре вакыты биш ел тәшкил итә.

5. Жирлекнең сайлау комиссиясе хәлиткеч тавыш бирү хокукы белән 6 әгъзадан тора.

6. Жирлек сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс ягыннан тәмин итү жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән күздә тотыла.

7. Жирлекнең сайлау комиссиясе вәкаләтләре, аның эшчәнлеген тәртібе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, жирлек Советы тарафыннан расланган сайлау комиссиясе турында Нигезләмә белән жайга салына. Жирлек Советы мөрәжәгәте нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча жирлек сайлау комиссиясенең вәкаләтләре территорияль сайлау комиссиясенә йөкләнә ала.

VIII ГАСЫР БАШЛЫГЫ. СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘР, БИРЕЛӘ ТОРГАН ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫНА ҺӘМ БАШКА ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРГА ЖИРЛЕК

67 Статья. Жирлек башлыгына һәм жирлекнең башка вазыйфаи затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Жирлек башлыгы һәм жирлекнең башка вазыйфаи затлары эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм жирлек Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

68 Статья. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затлар эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

1. Азат ителмәгән нигездә эшләрчә жирлек Советы депутатына, жирлек Советы һәм аның органнары утырышларында катнашкан, жирлек Советы йөкләмәләрен үтәгән вакытта, гамәлдәге законнарда каралган акчалата компенсация һәм башка түләүләр түләнә.

2. Үз вәкаләтләрен бушатылмаган нигездә башкаручы авыл жирлегенә башлыгы урынбасарына, әлеге Уставта каралган очракларда, жирлек башлыгы вазыйфаларын башкарганда, жирлек башлыгының айлык акчалата бүләкләренен 90% ы күләмендә түләнә.

IX БАШЛЫГЫ. ОРГАННАР ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРНЫҢ ЖАВАПЛИЛЫГЫ

ЖИРЛЕКНЕҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ

69 Статья. Жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының жаваплылығы

Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары законнар нигезендә жирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында жаваплы.

70 Статья. Жирлек Советы депутатларының жирлек халкы алдында жаваплылығы

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән авыл жирлеге башлыкларының, жирлек халкы алдында жаваплылығы, аны сайлаган кешеләрнең ышанычы югалту нәтижәсендә барлыкка килә.

2. Жирлек халкының ышанычын югалткан жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлығы, әлеге Уставта каралган нигезләр буенча һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

71 Статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының дәүләт алдында жаваплылығы

1. Федераль законнар нигезендә авыл жирлеге Советының, авыл жирлеге башлығының жаваплылығы Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, әлеге Устав, шулай ук жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән тиешенчә башкармаган очракта, тиешле суд карары нигезендә башкарыла.

2. Авыл жирлеге Советының нигезләре һәм тәртибе «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

72 Статья. Ышаныч югалуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаларны, затларны эштән азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа биләүче зат, ышаныч югалуга бәйле рәвештә, эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:

1) мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм (яки) жайга салу буенча зат тарафыннан чаралар күрү, аны яклавы ул булган;

2) зат тарафыннан үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат бирү яисә белә торып дәрәс булмаган яки тулы булмаган мәгълүмат бирү турында;

3) затның, Федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, коммерция оешмасы белән идарә итү органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;

4) зат тарафыннан эшкуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

5) затның, әгәр Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки Күзәтчелек советлары, чит ил коммерцияле булмаган

хөкүмәтнеке булмаган һәм Россия Федерациясе территориясендә эш итүче башка чит ил коммерцияле булмаган оешмалары һәм аларның структур бүлекчәләре составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләр конфликттына китерә яки китерә ала торган шәхси кызыксынуы барлыкка килүе турында мәгълүм булган муниципаль вазыйфаны биләп торучы зат тарафыннан үзенә буйсынган зат тарафыннан мәнфәгатьләр конфликттын булдырмау һәм (яки) жайга салу чаралары кабул ителгән очракта да, ышаныч югалуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш.

73 Статъя. Жирлек башлыгының отставкага китүе

1. Совет «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, жирлек башлыгын жирлек Советы депутатлары инициативасы буенча яки Татарстан Республикасы Президенты инициативасы белән "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль закон белән билгеләнгән тәртиптә һәм нигезләр буенча отставкага жиберергә хокуклы.

2. Жирлек башлыгын отставкага жиберү өчен нигез булып тора:

1) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 75 статьясындагы 1 өлешенә 2 һәм 3 пунктларында каралган нәтижәләргә китергән жирлек башлыгының карарлары, гамәлләре (гамәл кылмавы);

2) жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда, башка федераль законнарда, әлеге Уставта каралган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру буенча өч һәм аннан да күбрәк ай дәвамында жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итү буенча вазыйфаларны һәм (яисә) вазыйфаларны өч ай дәвамында үтәмәү.;

3) жирлек башлыгы эшчәнлегенә Совет тарафыннан аның Совет алдында еллык хисабы нәтижәләре буенча канәгатьләнмәслек бәяләнүе, әлеге ике тапкыр рәттән;

4) «коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләрне һәм тыюларны һәм бурычларны үтәмәү. 5) расага, милләтенә, теленә, диненә һәм башка шартларга, расага, милли, телгә һәм дингә карап, кеше һәм граждандан хокукларының һәм ирекләренә тигезлегенә дәүләт гарантияләрен массакүләм төстә бозуга, раса, милли, тел яки дини билгеләр буенча хокукларны һәм дискриминацияне чикләүгә һәм дискриминацияләүгә жирлек башлыгы, жирлек башкарма комитеты, жирлекнең башка органнары һәм вазыйфай затлары һәм ведомство буйсынуындагы оешмалар тарафыннан рөхсәт итү, эгәр бу милләтара һәм конфессиональара татулыкны бозуга китерә һәм милләтара (этникара) һәм конфессияара конфликтлар барлыкка килүгә ярдәм итә.

3. Совет депутатларының жирлек башлыгын отставкага жиберү турындагы, Совет депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлешен күрсәткән

инициативасы советка кертелә торган мөрәжәгать рәвешендә рәсмиләштерелә. Күрсәтелгән мөрәжәгать жирлек башлыгын отставкага жибәрү турында Совет карары проекты белән бергә кертелә. Әлеге инициативаны авыл жирлегә башлыгы һәм Татарстан Республикасы Президентына тәкъдим итү турында әлеге мөрәжәгатьне советка кертү көннән соң килүче көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

4. Жирлек башлыгын отставкага жибәрү турында Совет депутатлары инициативасын карау Татарстан Республикасы Президенты фикерен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

10. Авыл жирлегә башлыгын отставкага жибәрү турында жирлек Советы тарафыннан карар кабул ителгәндә һәм кабул ителгәндә, алар белән тәэмин ителергә тиеш:

1) Советның тиешле утырышын уздыру датасы һәм урыны турында аларга алдан хәбәрнамә алу, шулай ук Совет депутатлары яисә Татарстан Республикасы Президенты мөрәжәгәте һәм аны отставкага жибәрү турында Совет карары проекты белән танышу.;

2) аңа отставкага жибәрү өчен нигез буларак тәкъдим ителә торган хәлләргә карата Совет депутатларына аңлатма бирү мөмкинлеген бирү.

11. Әгәр жирлек башлыгы Советның отставкага жибәрү турындагы карары белән килешмәсә, ул үзенә аерым фикерен язма рәвештә бәян итәргә хокуклы.

12. Советның отставкага жибәрү турындагы карары кабул ителгән көннән биш көннән дә соңга калмыйча рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш. Әгәр жирлек башлыгы аны отставкага жибәрү мәсьәләсе буенча үзенә аерым фикерен язма рәвештә белдерсә, ул Советның күрсәтелгән карары белән бер үк вакытта басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

13. Совет депутатлары яисә Татарстан Республикасы Президентының жирлек башлыгын отставкага жибәрү турындагы инициативасы Совет тарафыннан кире кагылган очракта, жирлек башлыгын отставкага жибәрү турындагы мәсьәлә совет утырышы уздырылган көннән ике айдан да соңга калмыйча совет карарына чыгарылырга мөмкин.

14. Совет тарафыннан аны отставкага жибәрү турында Карар кабул ителгән жирлек башлыгы әлеге карарның рәсми басылып чыккан көннән соң 10 көн эчендә судка шикаять бирү турында гариза белән мөрәжәгать итәргә хокуклы.

74 Статья. Физик һәм юридик затлар алдында жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарә вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Физик һәм юридик затлар каршында жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының җаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

75 Статья. Жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә органнарының вазыйфаи затлары эшчәнлеген контрольдә тоту

Жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең әлеге Устав нигезендә контроль функцияләр бирелгән вазыйфаи затлары жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары эшчәнлегенә әлеге Уставка һәм Советның аның нигезендә кабул ителгән карарларына туры килүен тикшереп торалар.

Жирлекнең муниципаль хокукый актлары

76 Статья. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасы

1. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасына керә:

- 1) жирлек уставы, жирле референдумда (гражданныр жыенында) кабул ителгән хокукый актлар;
- 2) жирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;
- 3) әлеге Уставта каралган жирлек башлыгының, Башкарма комитетның һәм башка органнарның, жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының норматив һәм башка хокукый актлары.

Хокукый актлар норматив хокукый яисә норматив булмаган хокукый актлар булып торырга мөмкин һәм рәсми документ белән рәсмиләштерелә.

Норматив хокукый акт астында билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарә вазыйфаи заты тарафыннан бастырып чыгарылган, билгесез затлар даирәсе өчен мәжбүри булган, күп тапкыр куллануга исәпләнгән һәм актта каралган конкрет хокукый мөнәсәбәтләр барлыкка килүгә яисә туктатылуға карамастан, гамәлдә булган хокукый нормаларны (тәртип кагыйдәләрен) билгели торган акт аңлашыла.

77 Статья. Муниципаль хокукый актларны әзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектлары жирлекнең жирле үзидарә органына, жирлек башлыгы, Совет депутатлары, Биектау районы прокуроры, территориаль ижтимагы үзидарә органнары, гражданнырның инициатив төркемнәре компетенциясенә керә.

2. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушып бирелә торган документлар исемлеге һәм рәвеше жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан билгеләнә, аларга карап тикшерүгә әлеге проектлар кертелә.

78 Статья. Муниципаль хокукый актларны юкка чыгару һәм аларның гамәлдә булуын туктатып тору

1. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәле, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар бетерелгән очракта, тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан яисә әлеге органнарның яисә вазыйфаи затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелергә мөмкин - муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару) вәкаләтләренә кергән жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары, шулай ук Суд, шулай ук жирле үзидарә органнарының федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга салучы өлешендә - Россия Федерациясе дәүләт хакимиятенәң вәкаләтле органы (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенәң вәкаләтле органы).

Норматив характерга ия булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы, Эшкуарлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе Президенты каршындагы вәкаләтле вәкилнең Эшкуарлар хокукларын яклау буенча Россия

Федерациясе законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәне алган очракта, жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәнең вазыйфай заты тарафыннан кичекмәстән туктатыла. Бирелгән күрсәтмәнең үтәлеше турында жирлекнең жирле үзидарә вазыйфай затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы эшмәкәрләрнең хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә - өч көн, ә жирлек Советына алар карар кабул иткән көннән өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиешләр.

2. Муниципаль берәмлек статусын билгеләү турында Татарстан Республикасының яна законы үз көченә кәргәнче гамәлдә түгел дип тану әлеге муниципаль берәмлекнең суд карары законлы көченә кәргәнче кабул ителгән муниципаль хокукый актларының суд тәртибендә гамәлдә булмавын тану яисә әлеге муниципаль хокукый актларны юкка чыгару өчен нигез була алмый.

79 Статья. Уставны кабул итү, Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү

1. Устав Совет тарафыннан кабул ителә.

2. Устав проекты, Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты, Уставны кабул итү, Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы мәсьәләне караганчыга кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча, Устав проекты, күрсәтелгән муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук гражданнарның аның фикер алышуында катнашу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка житкерү) белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкереләргә) тиеш.

Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук Уставны Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга туры китерү максатларында үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертелгән очракта, гражданнарның аның фикер алышуында катнашу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) таләп ителми.

3. Устав, муниципаль хокукый акт Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Совет депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән икесе күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Уставны, муниципаль хокукый актны кабул иткәндә жирлек башлыгы Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында жирлек Советы депутаты тавышы буларак исәпкә алына.

4. Устав, муниципаль хокукый акт Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт «муниципаль берәмлекләр уставларын дөүләт теркәвенә алу турында» 2005 елның 21 июлендәге 97-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән тәртиптә муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең федераль органының территориаль органында дөүләт теркәвенә алынырга тиеш.

5. Устав, Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт дөүләт теркәвенә алынганнан соң рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкереләргә) тиеш һәм алар рәсми басылып чыкканнан (халыкка житкерелгәннән) үз көченә керә.

Жирлек башлыгы теркәлгән Уставны, Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында муниципаль хокукый актны муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә федераль башкарма хакимият органының территориаль органынан кергән көннән жиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә) бурычлы.

80 Статъя. Жирле референдумда кабул ителгән карарлар

1. Жирле референдумда кабул ителгән карар гомуми мәжбүри булып тора һәм дәүләт хакимиятенен яисә жирле үзидарәненен нинди дә булса органнары (вазыйфаи затлары) тарафыннан өстәмә рәвештә раслауга мохтаж түгел.
2. Жирле референдумда кабул ителгән карар жирлекнен бөтен территориясендә гамәлдә була һәм яна жирле референдумда карар кабул итү юлы белән генә, әмма ул кабул ителгәннен соң ике елдан да иртәрәк булмаган очракта, яисә суд тәртибендә гамәлдә түгел дип танылырга мөмкин.
3. Жирле референдумда кабул ителгән карар жирлек Советында теркәлә.
4. Жирле референдумда кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен әлеге мәсьәлә үз вәкаләтенә кергән жирле үзидарә органы, норматив хокукый акт чыгару таләп ителә икән, жирле референдумда кабул ителгән карар үз көченә кергән көннән 15 көн эчендә мондый актны әзерләү вакытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок өч айдан да артмаска тиеш.
5. Муниципаль хокукый актның халыкка турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле булу вакытын бозу жирлек башлыгын чакыртып алу яисә Совет вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

81 Статъя. Жирлек советының хокукый актлары

1. Совет федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча жирлек территориясендә үтәү өчен мәжбүри булган кагыйдәләрне, жирлек башлыгын отставкага жибәрү турында Карар кабул итә, шулай ук Совет эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав белән аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.
 2. Советның хокукый актлары Совет Регламенты нигезендә аның сессияләрендә кабул ителә.
 3. Әгәр Совет уставы яки регламентында башкасы каралмаган булса, Совет депутатлары саныннан яртысыннан артыгы аның өчен тавыш бирсә, Советның хокукый акты кабул ителгән дип санала.
- Совет карарлары, әгәр «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда башкача билгеләнмәгән булса, жирлек территориясендә үтәлгә тиешле кагыйдәләрне билгели торган карарлар Совет депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.
- Хәлиткеч тавыш хокукына ия авыл жирлеге башлыгы тавышы совет карарларын кабул иткәндә Совет депутаты тавышы буларак исәпкә алына.

4. Советның хокукый актлары, әгәр жирлек Советының иң хокукый актта башкача билгеләнмәгән булса, Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә торган салымнар һәм җыемнар турындагы норматив хокукый актларыннан тыш, кул куелган көннән үз көченә керә. Кеше һәм граждан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль хокукый актлар аларны рәсми бастырып чыгарганнан (халыкка җиткерелгәннән) соң үз көченә керә.

5. Совет тарафыннан кабул ителгән норматив хокукый акт 10 көн эчендә кул кую һәм халыкка җиткерү өчен жирлек башлыгына җибәрелә. Жирлек башлыгы Совет кабул иткән норматив хокукый актны кире кагарга хокуклы. Бу очракта күрсәтелгән норматив хокукый акт 10 көн эчендә кире кагуның дәлилленгән нигезләнүе йә аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында тәкъдимнәр белән советка кире кайта.

Әгәр жирлек башлыгы норматив хокукый актны кире какса, ул яңадан Совет тарафыннан карала. Әгәр күрсәтелгән норматив хокукый акт кабат караганда, Совет депутатлары саныннан кимендә өчтән икесенә күпчелек очракта элек кабул ителгән редакциясендә хупланса, ул җиде көн эчендә жирлек башлыгы тарафыннан имзаланырга һәм халыкка җиткерелергә тиеш. 6. Совет карарында аны тормышка ашыру өчен кирәкле финанс, матди-техник һәм башка ресурсларга күрсәтмә булырга тиеш. 7. Советның жирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгаруны, жирлек бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан норматив-хокукый актлары жирлек башлыгы инициативасы яисә жирлек башлыгы бәяләмәсе булганда гына совет каравына кертелергә мөмкин.

82 Статъя. Жирлек башлыгының хокукый актлары

Жирлек башлыгы үз вәкаләтләре чикләрендә законнар һәм Устав нигезендә хокукый актлар чыгара.

Жирлек башлыгы Совет рәисе вәкаләтләрен башкарганда совет эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар һәм күрсәтмәләр рәвешендә хокукый актлар чыгара.

83 Статъя. Авыл жирлеге башкарма комитетының хокукый актлары

1. Федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, авыл жирлеге Советының норматив хокукый актлары белән билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча башкарма комитет карарларын, федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча карарлар, шулай ук Башкарма комитетның авыл жирлеге башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча боерыкларын чыгара.

2. Башкарма комитет карарлары һәм боерыклары, әгәр башка тәртип законнарда, әлеге Уставта яисә карар (күрсәтмә) белән билгеләнмәгән булса, кул куелган көннән үз көченә керә.

84 Статъя. Муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка җиткерү) һәм аларның үз көченә керүе тәртибе

1. Жирлек Советы карарлары жирлек башлыгы кул куйганнан соң 10 көн узгач үз көченә керә, әгәр башкасы карар белән билгеләнмәгән булса.

2. Жирле салымнар һәм җыемнарны билгеләү яисә юкка чыгару, аларны түләү тәртибенә үзгәрешләр кертү турында Совет карары рәсми басылып чыккан көннән бер ай узгач һәм чираттагы салым чорының 1 числосыннан да иртәрәк түгел, Россия Федерациясе Салым кодексында каралган очраклардан тыш, үз көченә керә.

Тарифлар (өстәмәләр) билгеләү турында муниципаль хокукый актлар аларны билгеләгәннән соң бер календарь айдан да соңга калмыйча үз көченә керә ала.

Жирлек советының әлеге Уставны кабул итү яки әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карарлары Федераль законда, әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

3. Жирлек башлыгының, Жирле үзидарәнең башка вазыйфаи затларының хокукый актлары, әгәр актларда башкасы билгеләнмәгән булса, аларга кул куелган көннән үз көченә керә.

4. Кеше һәм граждан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар аларны рәсми бастырып чыгарганнан (халыкка җиткерелгәннән) соң үз көченә керә.

5. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары: аның исеме, имзасы (жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән хокукый актлар өчен - шулай ук жирлек Советы кабул иткән датага), теркәү номеры, хокукый актка кул куйган вазыйфаи затның исеме, мөһерә булырга тиеш.

6. Жирлек бюджеты турында, аның үтәлеше турында хисап, жирле салымнар һәм җыемнар билгеләү турында, жирлек Советы Регламенты, жирлек Советы, жирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән башка норматив-хокукый актлар, муниципаль норматив хокукый актлардан яисә аларның федераль закон белән чикләнгән белешмәләре булган аерым нигезләмәләреннән тыш, аларга кул куелган көннән алып җиде көн эчендә рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

7. Муниципаль сайлаулар, жирле референдум, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү, чикләне үзгәртү, жирлекне үзгәртү, жирлек башлыгын һәм аның урынбасарын сайлау мәсьәләсе буенча норматив хокукый актлар һәм законнар нигезендә башка актлар мәжбүри басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

8. Законнар яисә әлеге Устав нигезендә мәжбүри булмаган рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) мәжбүри булмаган норматив булмаган муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яисә жирле үзидарә вазыйфаи затлары карары буенча бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) мөмкин.

9. Бастырып чыгарганда (халыкка җиткергәндә) муниципаль хокукый актының реквизитлары күрсәтелә.

Муниципаль хокукый актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) юлы белән гамәлгә ашырыла:

- хокукый акт текстын жирлекнең жирле үзидарә органнары гамәлгә куйган басма МАССАКУЛӘМ мәгълүмат чараларында яисә жирлек территориясендә таратыла торган бүтән массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгару. Хокукый акт

текстын башка массакуләм мәгълүмат чараларында бастырганда әлеге басылуның рәсми булуы турында билге булырга тиеш;

1. Жирлекнең икътисади нигезен муниципаль милектәге милек, жирлек бюджеты акчалары, шулай ук жирлекнең милек хокуклары тәшкил итә.

2. Жирлек милкендә булырга мөмкин:

1) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт.;

2) федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очрактарда жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясындагы 4 өлешендә каралган тәртиптә жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән мөлкәт.;

3) Советның норматив хокукый актлары нигезендә жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә органнары вазыйфай затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм жирлек учреждениеләре хезмәткәрләре эшчәнлеген тәэмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт.;

4) федераль законнар белән жирле үзидарә органнарына бирелгән һәм жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итү өчен кирәкле мөлкәт.;

5) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14 статьясындагы 3 өлешендә жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук күрсәтелгән Федераль законның 17 статьясындагы 1 һәм 1.1 өлешләре нигезендә жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт.

3. Жирлектә әлеге статьяның 2 өлешенә таләпләренә туры килми торган мөлкәткә милек хокукы барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән мөлкәт яңадан профильләштерелергә (милекнең максатчан билгеләнеше үзгәртелергә) йә читләштерелергә тиеш. Мондый мөлкәтне читләштерү тәртибе һәм сроклары федераль закон белән билгеләнә.

86 Статья. Жирлекнең муниципаль милкенә ия булу, файдалану һәм эш итү

1. Жирле үзидарә органнары жирлек исеменнән Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль мөлкәтне мөстәкыйль белә, файдалана һәм алар белән эш итә.

2. Жирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә Совет карары белән билгеләнә. 3. Жирлекнең муниципаль милкен кулландан һәм хосусыйлаштырудан кергән керемнәр жирлек бюджетына керә.

4. Жирле үзидарә органнары, Совет раслаган тәртип нигезендә, жирлектәге муниципаль мөлкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына (Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына)

һәм башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнарына вақытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә читләштереп алырга, бүтән алыш-бирешләр кылырга хокуклы.

5. Жирле үзидарә органнары Россия Федерациясе Хөкүмәте, федераль башкарма хакимият органы билгеләгән тәртиптә муниципаль милек реестрларын алып бара.

87 Статья. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Жирлек муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне төзи, үзгәртеп кора һәм бетерә, хужалык жәмгыятьләрен, шул исәптән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен муниципальара, төзүдә катнаша ала. Муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючы функцияләрен һәм вәкаләтләрен вәкаләтле жирле үзидарә органнары гамәлгә ашыра.

2. Жирле үзидарә органы муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр эшчәнлегенең максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый.

3. Жирле үзидарәнең вәкаләтле органы муниципаль предприятие һәм учреждение житәкчеләрен закон нигезендә вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлегенә турындагы хисапларны әлеге статьяда каралган тәртиптә тыңлый.

Авыл жирлеге муниципаль унитар предприятиеләре, учреждениеләре житәкчеләре хезмәт турындагы законнар һәм жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә килешүле нигездә вазыйфага билгеләнә.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары муниципаль берәмлек исеменнән жирлекнең муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидия рәвешендә жавап бирәләр һәм аларның федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә үтәлешен тәмин итәләр.

5. Жирлекнең муниципаль учреждениеләре жирле үзидарә органнарына үз эшчәнлекләре нәтижеләре һәм аларга беркетелгән муниципаль милектән файдалану турында жирле үзидарә органы билгеләгән тәртиптә төзелә һәм раслана торган һәм раслана торган хисапларны һәм бюджет, салым, иминият, валюта, банк эшчәнлегенә өлкәсендә дәүләт сәясәтен эшләү һәм норматив-хокукый жайга салу функцияләрен гамәлгә ашыручы башкарма хакимиятнең федераль органы тарафыннан билгеләнгән гомуми таләпләр нигезендә тапшыралар.

Авыл жирлегенең муниципаль предприятиеләре хисап чорыннан соң жирлекнең жирле үзидарә органына бухгалтерлык хисабын һәм исемлекләре жирле үзидарә органы тарафыннан билгеләнә торган башка документларны тапшыралар.

6. Муниципаль предприятие һәм учреждение житәкчеләре жирлек Советы алдында елга бер тапкырдан да ким булмаган эшчәнлек нәтижеләре турында хисап тоталар.

7. Жирле үзидарә органы таләбе буенча муниципаль предприятие һәм учреждение житәкчеләре ел саен, еллык хисап белән бер үк вақытта муниципаль предприятие яки учреждениенең финанс-хужалык эшчәнлегенә нәтижеләре турында аңлатма язуы да бирергә тиеш.

8. Вақытлы мәжбүри хисаплылыктан тыш, муниципаль предприятие һәм учреждение житәкчеләре жирле үзидарә органнары запрослары буенча үзләре житәкләгән муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр эшчәнлеге турында әлеге таләпләрдә билгеләнгән күләмнәрдә һәм срокларда мәгълүмат һәм хисап бирергә бурычлы.

Жирле үзидарәнең вәкаләтле органы тарафыннан билгеләнгән очрақларда, жирлек муниципаль предприятиесенең бухгалтерлык хисаплылығы бәйсез аудитор тарафыннан ел саен мәжбүри аудитор тарафыннан тикшерелергә тиеш.

Муниципаль предприятие һәм учреждение житәкчеләре хисапларның дәрәслеге һәм үз вақытында бирелүе өчен шәхси жаваплылык тоталар.

XII БАШЛЫГЫ. ЖИРЛЕКНЕҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

88 Статъя. Жирлек Бюджеты

1. Жирлекнең үз бюджеты (жирлек бюджеты) бар.

Жирлек бюджетының состав өлеше буларак аерым торак пунктларның, муниципаль берәмлекләр булмаган башка территорияләрнең керемнәре һәм чыгымнары сметалары каралырга мөмкин. Күрсәтелгән сметаларны төзү, раслау һәм үтәү тәртибе, Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән таләпләргә үтәп, жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль билгеләнә.

2. Жирлек бюджеты проекты төзү һәм карау, жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен тикшереп торы, жирлек бюджеты үтәлеше турындагы хисапны төзү һәм раслау, Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән таләпләргә үтәп, жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль гамәлгә ашырыла.

3. Жирлекнең бюджет вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнә.

4. Жирлекнең финанс органы житәкчесе Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнгән квалификация таләпләренә жавап бирүче затлардан вазыйфага билгеләнә.

5. Жирлек бюджеты проекты, жирлек бюджетын раслау турында карар, аның үтәлеше турында еллык хисап, жирлек бюджетының үтәлеше турында квартал саен мәгълүматлар, жирлекнең муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында, аларны тотуга фактик чыгымнар күрсәтеп, рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш.

Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек халкына күрсәтелгән документлар һәм белешмәләр белән аларны бастырып чыгару мөмкин булмаган очрақта танышу мөмкинлеген тәэмин итәләр.

89 Статъя. Жирлек бюджеты чыгымнары

1. Жирлек бюджеты чыгымнарын формалаштыру жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан билгеләнә һәм башкарыла торган чыгым йөкләмәләре нигезендә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Жирлекнең чыгым йөкләмәләрен үтәү жирлек бюджеты акчалары исәбеннән Россия Федерациясе Бюджет кодексы таләпләренә туры китереп башкарыла.

90 Статья. Жирлек бюджеты керемнәре

Жирлек бюджеты керемнәрен формалаштыру Россия Федерациясенә бюджет законнары, салымнар һәм җыемнар турындагы законнар һәм башка мәжбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә гамәлгә ашырыла.

91 Статья. Жирлекнең муниципаль ихтыяжларын тәмин итү өчен сатып алулар

1. Жирлекнең муниципаль ихтыяжларын тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрен сатып алу, Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрен сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Жирлекнең муниципаль ихтыяжларын тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу жирлек бюджеты акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

92 Статья. Жирлек бюджеты проектын төзү, жирлек бюджеты проектын карау һәм жирлек бюджетын раслау

1. Жирлек бюджеты проектын төзү, жирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс ягыннан тәмин итү максатларында, жирлекнең социаль-икътисади үсешен фаразлау нигезендә башкарыла.

Жирлекнең социаль-икътисади үсеше фаразы жирлек тарафыннан билгеләнгән тәртиптә ел саен кимендә өч ел дәвамында эшләнә. Жирлекнең социаль-икътисади үсеше фаразы Башкарма комитет тарафыннан жирлек бюджеты проектын советка кертү турында Карар кабул итү белән бер үк вакытта хуплана.

Жирлек бюджеты проектын төзү яки карау барышында жирлекнең социаль-икътисади үсеш фаразын үзгәртү жирлек бюджеты проектының төп характеристикаларын үзгәртүгә китерә.

2. Жирлек бюджеты проектын төзү түбәндәгеләргә нигезләнә:

Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Собраниясенә Юлламасының Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә таләпләр) билгели торган нигезләмәләре турында;

бюджет сәясәтенә төп юнәлешләре һәм салым сәясәтенә төп юнәлешләре турында;

Россия Федерациясе таможня - тариф сәясәтенә төп юнәлешләре турында;

жирлекнең социаль-икътисади үсеше фаразы турында;

жирлекнең бюджет фаразы (жирлекнең бюджет фаразы проекты, жирлекнең бюджет фаразына үзгәрешләр кертү турында) ;

жирлекнең муниципаль программалары (жирлекнең муниципаль программалары проектлары, күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр кертү проектлары) турында.

3. Жирлек бюджеты проектын төзү тәртибе жирлек тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы таләпләре һәм аның таләпләрен үтәп кабул ителә торган Совет карарлары нигезендә билгеләнә.

Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләре нигезендә Татарстан

Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә кабул ителгән тәртиптә һәм срокларда төзелә.

Жирлек бюджеты проекты белән бер үк вакытта советка Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм жирлектә бюджет процессы турындагы Нигезләмә белән каралган документлар һәм материаллар тапшырыла.

4. Жирлек бюджеты проекты халык алдында тыңлауларга чыгарыла. Ачык тыңлаулар нәтижеләре басылып чыгарга тиеш.

Ачык тыңлауларда каралганнан соң, жирлек бюджеты проекты Совет тарафыннан карала.

93 Статъя. Жирлек гражданның үзара салым акчасы

1. Гражданның үзара салым акчасы астында бер тапкыр бирелә торган түләүләр аңлана

жирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен гамәлгә ашырыла торган документлар. Гражданның үзара салымы тәртибендә түләүләр күләме абсолют зурлыкта жирлекнең барлык халкы өчен тигез билгеләнә, алар саны жирлек халкының гомуми саныннан 30 проценттан артмый торган аерым категорияләрдән тыш, алар өчен түләү күләме киметелергә мөмкин.

2. Әлеге статъяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданның түләүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләре жирле референдумда хәл ителә.

94 Статъя. Муниципаль эчке бурыч алулар, муниципаль гарантияләр

1. Муниципаль эчке бурыч алулар жирлек бюджеты кытлыгын финанслау, шулай ук бурыч йөкләмәләрен түләү максатларында гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек исеменнән муниципаль эчке бурыч алуларны гамәлгә ашыру хокукы жирле үзидарә органы карамагында.

3. Муниципаль бурыч алулар программасы жирлек бюджеты турындагы Совет карарына кушымта булып тора.

4. Номиналь бәя буенча муниципаль кыйммәтле кәгазьләрне чыгаруның иң чик күләмнәре жирлек бюджеты турындагы карар белән билгеләнгән муниципаль бурычның иң югары чиге нигезендә Совет тарафыннан билгеләнә.

Муниципаль кыйммәтле кәгазьләрне эмиссияләү процедурасы 1998 елның 29 июлендәге 136-ФЗ номерлы «Дәүләт һәм муниципаль кыйммәтле кәгазьләр эмиссиясе һәм мөрәжәгать итү үзенчәлекләре турында» Федераль закон белән жайга салына.

5. Муниципаль гарантияләр инде килеп туган йөкләмәләрнең дә, киләчәктә барлыкка килергә мөмкин булган йөкләмәләрнең дә үтәлешен тәэмин итү өчен муниципаль берәмлекләргә һәм юридик затларга бирелергә мөмкин.

Муниципаль гарантияләр Чираттагы финанс елына жирлек бюджеты турында Совет карары, жирлек башкарма комитеты Карарлары, шулай ук муниципаль гарантия бирү турында шартнамә нигезендә бирелә.

Муниципаль гарантия бирү турындагы килешүдә аның тарафыннан тәэмин ителә торган йөкләмә күрсәтелергә тиеш.

6. Муниципаль гарантияләр программасы Чираттагы финанс елына бирелә торган муниципаль гарантияләрнең исемлегеннән гыйбарәт.

Муниципаль гарантияләр программасында, күләме 100 мең сумнан артып киткән принципал категорияләрен һәм (яки) атамаларын күрсәтеп, гарантиянең һәр юнәлеше (максаты) аерым каралырга тиеш.

Муниципаль гарантияләр программасы жирлек бюджеты турындагы карарга кушымта булып тора.

7. Жирлек исемнән муниципаль гарантияләрне бирү хокукы жирле үзидарә органы карамагында.

8. Муниципаль гарантия бирелгән очракта, жирлекнең финанс органы күрсәтелгән гарантия алучының финанс хәлен тикшерергә тиеш.

Жирлекнең финанс органы бирелгән муниципаль гарантияләрнең исәбен алып бара, күрсәтелгән гарантияләр белән тәмин ителгән үз йөкләмәләренең үтәлешен, шулай ук бирелгән гарантияләр буенча түләүләрне гамәлгә ашыруны исәпкә алып бара.

95 Статья. Жирлек бюджеты үтәлеше

1. Жирлек бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә башкарыла һәм жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан тәмин ителә.

2. Жирлек бюджетының үтәлешен оештыру жирлекнең финанс органына йөкләнә һәм алар тарафыннан жыелма бюджет язмасы һәм касса планы нигезендә гамәлгә ашырыла.

3. Жирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

96 Статья. Финанс контролен тормышка ашыру

1. Муниципаль финанс контроле Россия Федерациясенә бюджет законнарын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салучы башка норматив хокукый актларны үтәүне тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, башлангыч һәм алга таба бүленә.

2. Алдан тикшерү авыл жирлегә бюджетын үтәү барышында бюджет бозуларны кисәтү һәм булдырмау максатларында башкарыла.

Алга таба контроль аның үтәлешенең законлылыгын, исәп-хисапның дөрөслеген билгеләү максатыннан жирлек бюджетының үтәлеше нәтижәләре буенча башкарыла.

3. Биектау муниципаль районы Контроль-хисап палатасы, «Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләренең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенең гомуми принциплары турында» 2011 елның 7 февралендәге 6-ФЗ номерлы Федераль законны гамәлгә ашыру максатларында, Биектау муниципаль районы Советы белән төзелгән килешү нигезендә, тышкы муниципаль финанс контролен гамәлгә ашыру буенча жирлекнең контроль-хисап органы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

Жирлекнең контроль-хисап органының төп вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) жирлек бюджеты үтәлешен контрольдә тоту;

2) жирлек бюджеты проектына экспертиза;

3) жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны тышкы тикшерү;

4) жирлек бюджеты акчаларын, шулай ук жирлек бюджеты тарафыннан Россия Федерациясе законнарында каралган башка чыганақлардан алына торган

акчаларның законлылығына, нәтижелелегенә (нәтижелелегенә һәм экономиялелегенә) контрольлек итүне оештыру һәм гамәлгә ашыру;;

5) жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәт белән, шул исәптән интеллектуаль эшчәнлекнең саклана торган нәтижеләре һәм жирлеккә караган индивидуализация чаралары белән идарә итүнең һәм аның белән эш итүнең билгеләнгән тәртибе үтәлешен контрольдә тоту;;

б) жирлек бюджеты акчалары исәбеннән салым һәм башка ташламалар һәм өстенлекләр, бюджет кредитлары бирүнең нәтижелелеген бәяләү, шулай ук муниципаль гарантияләрнең һәм поручительлекләрнең законлылығын бәяләү, шулай ук юридик затлар һәм шәхси эшмәкәрләр тарафыннан жирлек бюджеты һәм жирлек милкендә булган мөлкәт хисабына башкарыла торган алыш-бирешләр буенча башка ысуллар белән йөкләмәләрнең үтәлешен тәэмин итү буенча муниципаль гарантияләрнең һәм поручительлекләрнең законлылығын бәяләү;;

7) жирлекнең чыгым йөкләмәләренә, шулай ук жирлекнең муниципаль программаларына кагылышлы өлешендә муниципаль хокукый актлар проектларына (финанс-икътисадый нигезләмәләрнең нигезлелеген дә кертеп) финанс-икътисадый экспертиза;

8) жирлектә бюджет процессын анализлау һәм аны камилләштерүгә юнәлдерелгән тәкъдимнәр эзерләү;;

9) жирлек бюджетының үтәлеше турында, үткәрелгән контроль һәм экспертиза-аналитика чаралары нәтижеләре турында мәгълүмат эзерләү һәм мондый мәгълүматны жирлек советына һәм башлығына тапшыру;

10) коррупциягә каршы торуга юнәлдерелгән чараларда вәкаләтләр чикләрендә катнашу;

11) тышкы муниципаль финанс контроле өлкәсендә федераль законнар, Совет Уставы һәм карарлары белән билгеләнгән башка вәкаләтләр.

4. Жирлек советы үз утырышларында, Совет комиссияләре утырышларында, советның эшче төркемнәре утырышларында, Совет тарафыннан үткәрелә торган тыңлауларда һәм депутат запрослары белән бәйле рәвештә жирлек бюджеты үтәлешенең аерым мәсьәләләрен карау барышында контрольне гамәлгә ашыра.

5. Жирлекнең жирле үзидарә органы төзегән муниципаль финанс контроле органнары жирлек бюджеты үтәлешен алдан һәм алга таба тикшереп торалар.

6. Жирлекнең финанс органы бюджет йөкләмәләре лимитларын һәм (яисә) бюджет ассигнованиеләрен арттырмау, жирлек бюджеты акчалары исәбеннән түләнергә тиешле акчалата йөкләмә барлыкка килүне раслый торган документлар булуны раслый, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган башка контроль төрләрен гамәлгә ашыра.

7. Жирлек бюджеты акчаларын баш бүлүчеләр (бүлүчеләр) түбәндәгеләргә юнәлдерелгән эчке финанс контролен гамәлгә ашыралар::

муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу чыгымнарын да кертеп, чыгымнар буенча жирлек бюджетын төзү һәм үтәүнең эчке стандартларын һәм процедураларын үтәү, бюджет хисабын төзү һәм бюджет акчаларын баш бүлүчеләр һәм Ана буйсынучы бюджет акчаларын алучылар тарафыннан бюджет исәбен алып бару;

бюджет чараларын куллануның нәтижелелеген һәм нәтижелелеген арттыру чараларын эзерләү һәм оештыру.

8. Жирлек бюджеты керемнәренә баш администраторы (администраторы) керемнәр буенча Эчке стандартларны һәм жирлек бюджетын төзү һәм үтәү процедураларын үтәүгә, бюджет хисапчылыгын төзүгә һәм бюджет исәбен алып баруга юнәлдерелгән эчке финанс контролен гамәлгә ашыра.

9. Жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганаclarының баш администраторы (администраторы) жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганаclarы буенча Эчке стандартларны һәм жирлек бюджетын төзү һәм үтәү процедураларын үтәүгә, бюджет хисапчылыгын төзүгә һәм бюджет исәбен алып баруга юнәлдерелгән эчке финанс контролен гамәлгә ашыра.

97 Статья. Жирлек бюджеты үтәлеше турындагы хисапны эзерләү, карау һәм раслау

1. Жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап (алга таба - Хисап) Советның муниципаль хокукый акты проекты рәвешендә эшләнә һәм раслана.

2. Жирлекнең бюджет хисапчылыгы жирлек бюджеты акчаларының тиешле баш администраторларының жыелма бюджет хисапчылыгы нигезендә жирлекнең финанс органы тарафыннан төзелә.

Хисап авыл жирлеге Советына Башкарма комитет тарафыннан муниципаль хокукый акт проекты рәвешендә, Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган документлар һәм материаллар белән бергә, агымдагы елның 1 маеннан да соңга калмыйча тапшырыла.

3. Хисапны карый башлаганчы хисапны тышкы тикшерү үткәрелә.

4. Хисап Совет тарафыннан билгеләнә торган ачык тыңлауларга чыгарыла.

5. Совет хисапны тикшерү нәтижеләрен алганнан һәм гавами тыңлауларда хисапны караганнан соң хисап буенча карар кабул итә.

6. Хисапны карау нәтижеләре буенча Совет жирлек бюджеты үтәлеше турындагы карарны раслау яисә кире кагу турында Карар кабул итә.

Жирлек бюджеты үтәлеше турындагы карар кире кагылган очракта, ул мәгълүматларны дәрәжә булмаган яки тулы булмаган чагылдыру фактларын бетерү һәм бер айдан да артмаган срокта кабат тапшыру өчен кире кайтарыла.

7. Жирлекнең финанс органы бюджет хисапчылыгын Биектау муниципаль районы муниципаль берәмлегенә финанс органына тапшыра.

98 Статья. Муниципаль бурыч белән идарә итү

1. Муниципаль бурыч белән идарә итүне жирлекнең башкарма комитеты башкара.

2. Муниципаль бурыч белән идарә итү Россия Федерациясе Бюджет кодексының 107 һәм 111 статьяларында билгеләнгән таләпләрне үтәп гамәлгә ашырыла.

Әгәр жирле бюджетны үтәгәндә Россия Федерациясе Бюджет кодексының 107 һәм 111 статьяларында күрсәтелгән чик күрсәткечләр бозыла икән, жирлекнең вәкаләтле органы, муниципаль бурычны реструктуризацияләү максатларында тиешле бурыч йөкләмәләрен кабул итүдән тыш, яна бурыч йөкләмәләрен кабул итәргә хокуклы түгел.

Совет жирлек бюджеты турында Карар кабул итү этабында һәм жирлекнең финанс органы, жирлек бюджетын төзү һәм үтәү этабында, шулай ук Муниципаль бурыч белән идарә итү барышында күрсәтелгән чикләүләрнең үтәлешен тәэмин итәргә тиеш.

3. Жирлекнең финанс органы жирлекнең муниципаль бурыч кенәгәсен алып бара, аңа Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнгән белешмәләр кертелә, шулай ук аның составы, аның составы, тәртібе һәм вакыты жирле үзидарә органы тарафыннан билгеләнә торган башка мәгълүмат

ЙОМГАКЛАУ НИГЕЗЛӘМӘЛӘРЕ

99 Статъя. Уставның үз көченә керүе турында

1. Устав рәсми басылып чыкканнан (халыкка житкерелгәннән) соң үз көченә керә.
2. Әлеге Уставның 8 статъясындагы 14 пункты 2016 елның 1 гыйнварыннан үз көчен югалта.
3. Әлеге Уставның 8 статъясындагы 16 -20 пунктлары 2016 елның 1 гыйнварыннан үз көченә керә.

100 Статъя. Муниципаль хокукый актлар турында

Әлеге Устав үз көченә кәргәнче кабул ителгән муниципаль хокукый актлар үз көчләрен югалталар һәм әлеге уставка каршы килми торган өлештә кулланыла

Принят Решением Совета
Ямашурминского сельского поселения
Высокогорского муниципального района
Республики Татарстан от 24.11.2015 г. №14
Глава Совета Ямашурминского
сельского поселения

_____ Ф.К.Мухтаров

У С Т А В

муниципального образования
«Ямашурминское сельское поселение
Высокогорского муниципального района
Республики Татарстан»

с. Ямашурма – 2015 год